N°. 33. Donderdag 29 October 1903 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.**, voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Drie Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende

wonende te *wenscht*

donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*

f

den 190

Handteekening:

Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

In April 1904 zal te 's Gravenhage een **Congres voor Kinderbescherming** worden gehouden, waarin volgens de *Voorloopige schets* van hetgeen behandeld zal worden, verscheidene onderwerpen voorkomen, ook voor Oost- en West-Indië van groot belang.

Wij hebben daarom „Oost en West" als lid van het Congres doen inschrijven en vestigen thans op dit nuttige werk de aandacht van ieder onzer leden in het bijzonder. Om nadere inlichtingen kan men zich wenden tot het *Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid*, Directrice mej. *Marie Jungius, Jacob van der Doesstraat 68 den Haag*.

II. Van de commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent de Ned.-Indiën:

Op onze laatste Vergadering was het houden van lezingen en voordrachten gedurende het ingetreden winterseizoen, het eerste punt, dat ter sprake kwam.

Van de afdeeling 's Gravenhage was het verzoek ingekomen, haar een voorstel te doen tot het voor haar regelen dier samenkomsten en door intermediair van de presidente der Vereeniging ontvingen wij een schrijven der Afdeeling Arnhem om haar behulpzaam te zijn, wat het krijgen van sprekers betreft. De afdeeling Zutphen had zich ter zake gewend tot het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Bereid om niet alleen aan deze, maar ook aan andere aanvragen, die ongetwijfeld nog komen zullen, te voldoen, ontveinzen wij ons echter de moeielijkheid niet om personen te vinden, geschikt en genegen om in het openbaar als spreker op te treden. Reeds in de Vergadering riep de voorzitter de *inviduëele* hulp in van alle commissieleden om in hunnen kring van vrienden en kennissen enkelen voor het goede werk te werven, doch vreezende, dat dit nog onvoldoende zal zijn om alle afdeelingen, die dit zullen verlangen, aan sprekers te helpen, richten wij hier hetzelfde verzoek tot alle leden van de Vereeniging „Oost en West."

Kennen zij iemand, die een spreekbeurt zou willen vervullen en geeft die persoon daartoe zijn toestemming, dan verzoeken wij instantelijk *naam en juist adres* te willen opgeven aan den voorzitter onzer commissie, den heer *G. E. V. L. van Zuylen* 7a Heerengracht of aan den Secretaris, den heer *mr. G. van Slooten* Az. 43 Conradkade, beiden den Haag.

Het tweede punt, dat op nieuw aan de orde kwam was de vraag: wat er van onzen kant zou kunnen worden gedaan om het onderwijs in de Indische land- en volkenkunde op de lagere school meer vrucht te doen dragen en om het daarheen te leiden, dat ook bij het Middelbaar en het Hooger- onderwijs, niet zooals thans het geval is, zoo goed als geheel worde vergeten, dat een groot deel van Nederland gelegen is in Azië en Zuid-Amerika?

Pogingen indertijd aangewend om schrijvers te vinden voor doelmatige, geïllustreerde lees- en leerboeken hebben weinig resultaat opgeleverd en de meerderheid was dan ook van meening, dat het niet zou gelukken iets degelijks in de door ons gewenschte richting te verkrijgen, zoolang er geen regeeringsvoorschriften bestonden, die meer algemeen de kennis van de koloniën en bezittingen bij de examens als eisch stelden.

Besloten werd dan ook, dat men aan de Vereeniging zou voorstellen om zich ter zake tot de Regeering te wenden en de heeren Dr. H. Blink en H. F. C. Berckenkamp namen op zich, nota's ter zake saam te stellen, die dan in een volgende Vergadering zullen in behandeling komen.

III. Van de commissie tot bevordering van nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt:

Evenals wij dit hebben gedaan bij het nummer (26), waarin het stuk van den heer J. A. Loebèr over het *Bamboe-ornament der Kajan-Dajaks* voorkwam, verzoeken wij ook thans aan onze lezers, die op het behoud van de verhandeling met plaat betreffende **Vlechtwerk-ornament**, in dit nummer voorkomende, geen prijs stellen, het met een aanbevelend woord te willen toezenden aan vrienden, betrekkingen of kennissen op Java, die er den Inlander mee zouden kunnen van dienst zijn. Meerdere exemplaren stellen wij voor dit doel, op aanvrage bij de presidente, mevr. *N. van Zuylen-Tromp*, 7a Heerengracht den Haag, gratis beschikbaar.

Ook willen wij gaarne van hen, die ze niet zelf verzenden of bewaren, de platen terug hebben, welke door ons dan nog kunnen benut worden.

Indonesisch Vlechtwerk-Ornament.

Gesteund door de naamlooze vennootschap „Boeatan" zal O. en W. thans ook een verhandeling in brochure-vorm publiceeren over Indonesisch vlechtwerk-ornament. Ter kennismaking voor onze lezers, en naar wij hopen, *ter ruime verspreiding*, nemen wij daaruit over: het Voorwoord en het IIde Hoofdstuk, benevens de afbeeldingen. Het Iste Hoofdstuk is reeds vroeger (zie K. W. n°. 49, 2 en jaargang, 19 Febr. 1903, „*Inlandsch Vlechtwerk voor export*"), in onze kolommen verschenen en wordt in dit werkje overgedrukt. Even als het boekje over Bamboe-ornamentiek werd ook dit door den heer *J. A. Loebèr Jr.* geheel belangeloos voor ons samengesteld.

VOORWOORD.

De richting van dit werkje beweegt zich op uitsluitend practisch gebied.

Het wil aan de eene zijde het merkwaardige van inlandsche kunst in algemeener kringen in patria laten zien, aan de andere zijde de inlandsche huisvlijt door goede patronen zoo mogelijk ondersteunen.

Hierbij hebben uitgeefster en samensteller voornamelijk het oog gehad op de Javaansche huisvlijt. Op dit groote eiland, gedrukt door overbevolking en voor een groot deel, steunend op den landbouw alleen, moet meerder profijt getrokken worden van het tropisch materiaal, dat nu alleen in onbewerkten toestand geëxporteerd wordt; en van technieken, waarmee de inlander van oudsher vertrouwd is.

Pogingen in dezen geest kunnen op dit eiland een reeds vruchtbaar veld vinden. Java toch bezit eenige vlechtwerk-centra, waar een belangrijk deel der bevolking zich met deze techniek bezig houdt. Echter — de hoedenindustrie te Tangeran niet meegerekend — heeft het geproduceerde tot nog toe geen geschiktheid voor export naar Europa getoond. Technisch moet het verbeterd worden, doch vooral in sierwaarde.

Vergeleken bij het vlechtwerk-ornament der Buitenbezittingen is het Javaansche arm te noemen. De bizondere rijkdom, die het werk uit Borneo en Sumatra laat zien, is tot nog toe hier niet aangewezen kunnen worden.

Ook de Javaan zelf schijnt dit te voelen. Toen voor het Koloniaal Museum te Haarlem in 1893 een aantal stoelmatjes in Buitenzorg, Grissee en Bawean vervaardigd werden, was naar afwisseling in patronen getracht, door batikornament en plangi-versiering na te bootsen, iets, dat even smakeloos is als het invoeren van Europeesche Gracieuse-sier in de Javaansche batikkerijen en de waarde van Europeeschen verkoop geheel wegneemt.

Ook de kenner van den inlander, wijlen H. C. Holle, bleek een versterking der Javaansche sierkracht noodig te achten; zijn patronenboekje, in 1884 van Gouvernementswege verschenen, bevat een serie van eenvoudige motieven voor vlechtwerk.

Ons drukje bedoelt een vervolg op het zijne te geven.

De verzamelde motieven zijn uitsluitend uit het Indonesisch vlechtwerk-ornament en voor mattenvlechterij gekozen. Waar zooveel sierlijks te vinden is, behoeft men niet buiten Insulinde te gaan zoeken. De door zijn rasgenooten gevonden versiering zal voor den Javaan de beste aanvullingsstof kunnen geven. Bij voorkeur zijn die motieven gekozen, wier toepassingswaarde het grootste was en die aanleiding kunnen geven tot het vormen van nieuwe.

Blijkt deze proef kans van slagen te hebben, dan kan daarmee op uitgebreider schaal worden voortgegaan, ook door het toevoegen van de uitvoerige composities, die onze inlandsche kunstenaars, de Dajaks, hebben toegepast. Hetgeen nu vergeten voortleeft — soms reeds afgestorven — in afgelegen streken, waarvan de producten (zoo zij verkrijgbaar waren) door de groote afstanden te zeer in kosten zouden rijzen, kan elders in grootere mate dienstbaar worden gemaakt.

In den begeleidenden tekst is getracht, voor zoover in beknopten omvang mogelijk, Europeanen de toepassing dezer motieven begrijpelijk te maken.

Van wetenschappelijk standpunt is het te hopen, dat dit gebruik tot Java beperkt blijve. Het zou toch kunnen gebeuren, dat in andere deelen van den Archipel, waar een eigen volksornament nog bestaat, een vermenging plaats greep, die ginds overbodig is. Ook zou de studie der Indonesische ornamentiek onnoemelijk bezwaard worden.

Dit is een bezwaar, dat tegen deze uitgaaf pleit. Doch het wachten tot deze sierkunst op voldoende wijze opgezocht en vastgelegd is, zou een offeren zijn aan theorieën, in strijd met het gezond overleg, dat in het belang van den inlander om handelen vraagt.

Op dit practische gebied is bovendien nog zooveel te doen. Daar wij staan tegenover een ons gedeeltelijk vreemde samenleving, moet de juiste vorm gezocht worden, met voorzichtigheid voortgegaan. En dat alles kost op zichzelf reeds zooveel tijd!

De afbeeldingen zijn voornamelijk ontleend aan de schatten, die onze ethnografische verzamelingen herbergen. Hetgeen eertijds aan Indië is ontnomen, keert dus in anderen vorm terug.

De reproducties van het vlechtwerk zijn gemaakt naar matten, door de dames N. van Zuylen-Tromp, H. W. van Baak, C. J. H. Loebèr en A. C. Loebèr-Brouwer vervaardigd. Dank zij hunne ijverige toewijding was het mogelijk deze wijze van wedergave te volgen!

Dit navlechten heeft bizondere voordeelen. Het geeft duidelijker modellen, en fouten, welke zoo licht in teekeningen binnensluipen, kunnen haast niet voorkomen. Bovendien, wat door onze Hollandsche dames gevlochten kan worden, zal zeker voor geoefende, inlandsche vlechtsters niet te moeilijk zijn.

Ook zullen de laatste in betere condities zijn, wat betreft het materiaal. Ter wille van de reproductie is alleen met wit en zwart gewerkt, welke scherpe tegenstelling op den duur pijnlijk voor de oogen doet. Voor de grootere stukken was het zwart papier niet stevig genoeg en moest dit vervangen worden door zwart calico; de meerdere dikte van die laatste stof, met wit papier gebruikt, verzwaarde den arbeid belangrijk en het mag zeker wel als een verdienste worden aangerekend, dat alleen de randlijnen van een enkel stuk hiervan de sporen vertoonen.

Vlechtwerkornament voor matten.

Het behoeft niet uitvoerig gezegd te worden dat, wil de karpetmat de goede toekomst ingaan, welke voor dit artikel openstaat, aan de dekoratieve eischen evenzeer voldaan moet worden als aan de technische.

Alleen mooie matten kunnen een hoogeren prijs bedingen en door haar meerdere sterkte een geduchte concurrent worden van de Europeesche karpetten van minderen prijs. Hier ligt een veld van exploitatie open, dat voor de Javaansche nijverheid op grooten schaal winstgevend kan zijn.

De voornaamste der dekoratieve eischen is: het verkrijgen van goede verhoudingen. Zoo'n mat ligt op den grond en juist hierdoor verkrijgt men onmiddellijk een goed overzicht van het geheel. Elke fout wreekt zich nu en de uitvoerigstbewerkte mat zal waardeloos zijn, als de onderlinge verhouding der maten niet deugt.

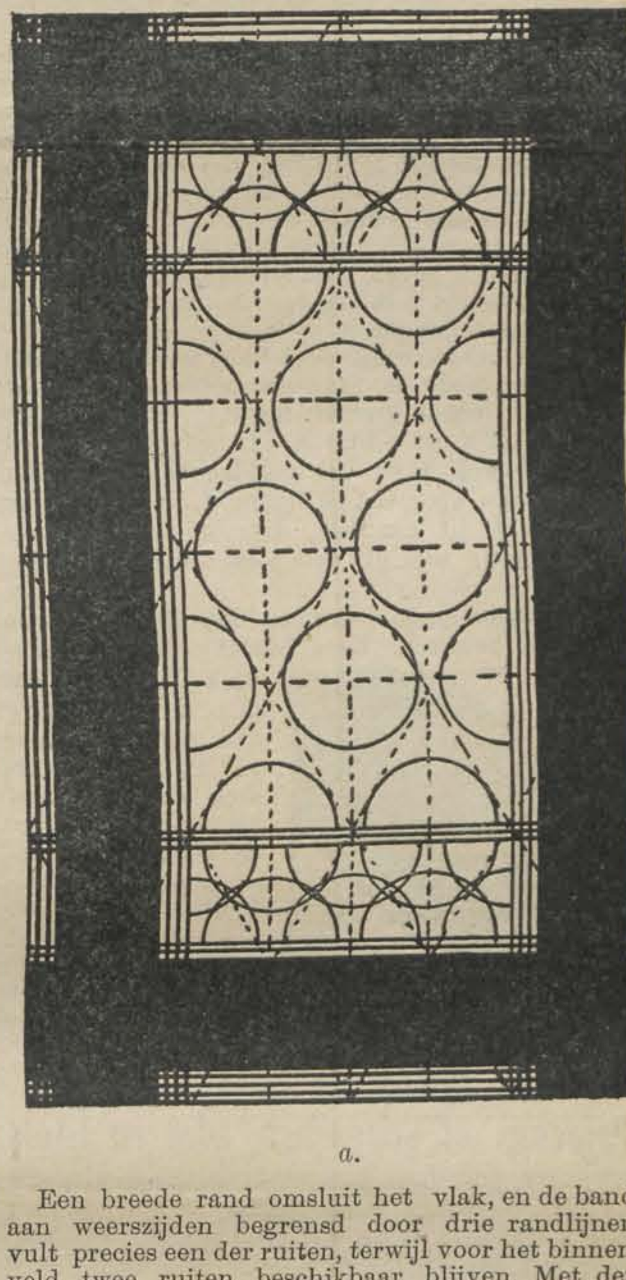
Dit is bij vlechtwerk een zeer moeilijke zaak! Bij teekeningen, bij hout- of katoenversieringen kan men door het vluchtig-opzetten der verdeeling de verhoudingen beoordeelen, bij vlechtwerk, dat uit tallooze strookjes wordt opgebouwd, kan men dat niet! Hier is het steeds raadzaam een voorteekening te maken op ruitjespapier (mM.), op verkleinde schaal, precies als bij het weven. Een mat bestaat b. v. uit 120 strooken breedte en deze telt men af op het ruitjespapier; men telt eveneens de lengte af en heeft aldus op kleinere schaal het vlak verkregen, dat men later vlechten zal.

Om dit te verdeelen kan men tweeërlei manieren gebruiken: het verdeelen op het oog of de systematische verdeeling. De eerste wijze is, tenzij men tot de zeldzamen onder de menschen behoort, onbetrouwbaar. Het is maar weinigen gegeven zonder eenig hulpmiddel mooie resultaten te verkrijgen.

Veel beter en gemakkelijker is de tweede: de systematische verdeeling van het vlak.

Men verbindt de hoeken van het vlak door diagonalen; op het kruispunt worden de medianen getrokken en in de aldus gevormde kleinere vakken gaat men op dezelfde wijze tewerk.

Het geheele veld is nu systematisch verdeeld met diagonale en rechte lijnen, die de juiste deeling van het vlak tot in de kleinste afmetingen te zien geeft. In fig. *a* heb ik getracht dit aanschouwelijk voor te stellen.

a.

Een breede rand omsluit het vlak, en de band, aan weerszijden begrensd door drie randlijnen, vult precies een der ruiten, terwijl voor het binnenveld twee ruiten beschikbaar blijven. Met den enkelen, donkeren band wordt dit middenveld te lang en daarom snijdt men dit af door op een halve ruit een dwarsband in te voegen.

Wanneer een dergelijke voorteekening op ruitjes papier gemaakt is, kan men precies uittellen, uit hoeveel strooken de rand moet bestaan, hoe groot het motief van het middenveld moet zijn om dit goed en *sluitend* te vullen.

Geen falen is hierbij mogelijk en iemand zonder veel begrip van verhoudingen kan met deze werkwijze een behoorlijk geheel krijgen.

Dit lijkt een Europeesche spitsvondigheid! Maar deze verdeeling is meer thuis op Indisch dan op ons Europeesch gebied. Zooals ik in mijn Timorstudie heb aangetoond, berust het Timor-ornament hoofdzakelijk op dien geometrischen basis. Naar ik nu stellig meen te weten, is ook onder het Bataksche en Dajaksche ornament heel wat te vinden, dat op dienzelfden grondslag ontstaan is. Ook bij het Indonesische vlechtwerk moet *eertijds* iets van die werkwijze bekend zijn geweest, waarvan de resultaten bewaard zijn gebleven in hoogst

merkwaardig ornament, dat nu nog op Sumatra en Borneo voorkomt.

Kunnen we dus beter doen dan bij de pogingen tot verbetering der inlandsche nijverheid het merkwaardige, ons door traditioneel werken overgeleverd, behouden en opnieuw vruchtbaar toepassen?

Ik ondervind het bij mijn eigen ontwerpen, hoe rationeel deze geometrische basis is en tevens hoe simpel!

Doch laat ik er onmiddellijk bijvoegen, hoe echt-Indonesisch deze werkwijze ook geweest is, het toepassen op 't oogenblik zou een offeren aan 't reinste optimisme zijn. Maar toch kan 't goed zijn het te zeggen! In de huisvlijtscholen, die nu op de begrooting staan, moeten dergelijke gegevens verwerkt worden. Daar moet getracht worden den inlander, die nu werkt, omdat zijn vader 't op dezelfde manier gedaan heeft, te hervormen tot een intelligenten arbeider, die weet, waarom hij zóó werkt. Alleen op deze wijze kan de nu stilstaande kunstnijverheid tot meerderen bloei gebracht worden.

Daarnevens kan de kennis van dit systeem Europeanen ten goede komen, die zich interesseeren voor inlandsch werken. Een mat op deze wijze naar systematisch ontwerp gemaakt, kan dienen als standaardmat, als model, dat door anderen nagevolgd kan worden. Voor export van dit artikel is vooral in den aanvang weinig verscheidenheid noodig. Het is beter een zending naar Europa te sturen van enkele *goede* matten in stellen van 12 of 24 dan een aantal geheel verschillende matten, doch waarbij veel inférieurs is.

Op goede verhoudingen moet dus allereerst den nadruk gelegd worden, en in de tweede plaats op het gebruik van het motief.

Ook hierbij zal het raadzaam zijn de inlandsche werkwijze te volgen. Het Indonesische vlechtwerk toont verscheidene motieven, die op Borneo voorkomen, op Sumatra, op Timor en meer plaatsen. Het zijn uiterst bruikbare motieven, die op allerlei wijzen toegepast kunnen worden. Bijv. fig. 20 kan dienen als vlakvulling en als randornament, het motief van fig. 7 keert als vlakvulling terug in fig. 21, de rand fig. 10 weer in fig 19 en 30. Op dezelfde wijze kan ook fig. 6 als uitstekende vlakvulling dienst doen. Deze motieven zijn volkomen analoog aan de bekende, Gothische, waarmee allerlei combinaties te maken zijn.

Doch hoe ook toegepast, ze moeten sluiten! Het mag niet voorkomen, dat een gedeelte van een motief tegen een rand geplaatst wordt. Al deze motieven — en dit is een groot voordeel — kunnen in bepaalde deelen gescheiden worden en mogen alleen op die plaatsen afgebroken worden. Dit vindt men dan ook altijd bij de goede, inlandsche werkstukken; daarentegen bij stukken, op bestelling gemaakt, wordt deze zorg voor het ornament dikwijls gemist.

Zoo'n karpetmat kan op drieërlei wijze versierd worden.

De eerste is door het invlechten van horizontale en vertikale banden. De indeeling moet hierbij flink breed opgezet zijn en kan door het invoegen van ornament als fig. 2—7 aardig vermooid worden. Wenschelijk is hierbij, dat de randen van de mat een goede, zware afsluiting te zien geven.

Bij de tweede is alleen de rand geornamenteerd, waarvan fig. 8—15 allerlei motieven op verschillende breedte geven. Het middenveld blijft hierbij blank of wordt met een eenvoudige wisseling van vlechtslagen gevuld.

Schuin vlechtwerk doet hiervoor het mooiste.

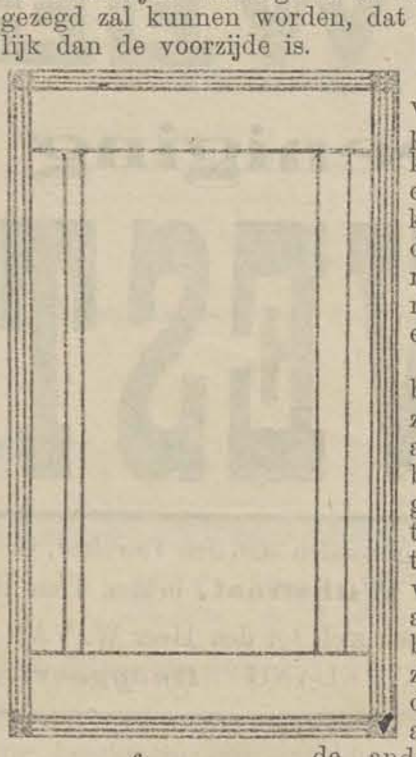
Bij de derde is rand en middenveld gevuld; voor het laatste kunnen fig. 6, 7, 16—25 dienst doen. Men moet echter steeds bedenken, dat elk deel, zoowel rand als middenveld gescheiden moeten zijn door eenige lijnen. Laat men dit na, dan werkt dit onrustig, daar de verschillende ornamentatie tegelijk den toeschouwer in 't oog valt.

Voor stoelmatjes kunnen fig. 26—32 goede diensten bewijzen. Deze bieden kleiner oppervlak aan. Er kan dus meerdere zorg aan gewijd en fijner gedétailleerd worden. Men kan daarbij als in fig. *b*, en fig. 32 gebruik maken van een gedeeltelijk licht en donker gekleurden inslag. Ook de fig. 1—7 en 18 ontstaan op dezelfde wijze.

b

Is het overbodig te zeggen, dat zooveel mogelijk gebruik moet gemaakt worden van een doorloopenden inslag? Men krijgt daarbij een mat, die aan twee zijden bruikbaar is. Fig. 17 is bijv. de onderzijde van fig. 16 en ik geloof niet, dat gezegd zal kunnen worden, dat deze minder sierlijk dan de voorzijde is.

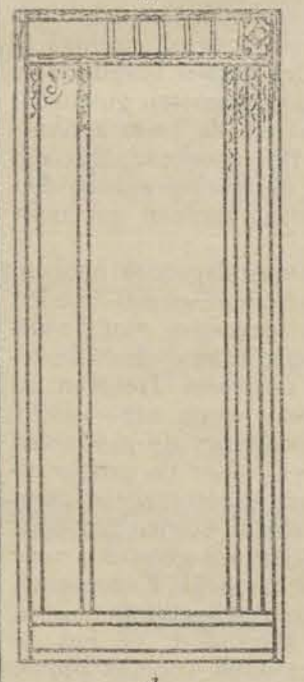

c

Door het nemen van een doorloopenden inslag krijgt men tevens een regelmatige kleurverspreiding, die rustig doet. En rust in de versiering is voor matten een levenseisch!

Deze wordt ook bevorderd door in zwaar ornament als fig. 16 kleine blokjes in te voegen. Deze doen tevens dienst om te lange strooken vast te hechten, die anders onsoliede bevestigd zouden zijn. Dit is wel duidelijk te zien, als men fig. 28 bij de andere afbeeldingen vergelijkt; hier zijn de blanke strooken te los gehouden en nu staan de zwarte en blanke vakken te sterk tegenover elkaar.

Voor kleinere matten, die onder tafeltjes of voor banken gelegd kunnen worden, geven fig. *c* en *d*, naar Dajaksche matten genomen, aardige verdeelingen aan.

d

Ook fig. 22 (*anjam gila*) is voor kleinere stukken goed te gebruiken. Wat dit anjam gila betreft, zij het mij vergund, eventjes buiten dit mattenthema te gaan. Het was mij reeds op vorige studie-reizen gebleken, dat dit vlechtwerk slechts *zelden* voorkomt in landen buiten den Archipel.

Op de laatste, in Duitsche musea, vond ik een waren schat op dit gebied. In Leipzig, Dresden en vooral te Berlijn trof ik een groot aantal van dit vlechtwerk aan, uitvoerig met supplementaire draden versierd en dat een heerlijke rijkdom aan ornament aanbood.

Timor, dat vergeten eiland, leverde het meerendeel op en was zoo schitterend in velerlei opzichten, dat deze overvloed op gelijken trap naast het meesterlijke, Dajaksche werk gesteld mag worden. Overbodig te zeggen, dat alles gefotografeerd en geteekend is en op tijd van bewerking wacht, om te kunnen verschijnen. Voor *mandenwerk* is dit een kostelijke aanwinst en dergelijke typisch-Indonesische versieringen hebben alle recht bij pogingen tot verbetering van de Javaansche huisvlijt gebruikt te worden.

J. A. Loebèr Jr.

Kolonisatie door Europeanen in de Bergstreken van Java.

Van een *Comité ter behartiging van kolonisatie en kleinen landbouw*, dat zich te Bandoeng gevormd heeft en waarvan de assistent-resident *R. A. Maurenbrecher* president en de heer *J. J. van Oosterzee* secretaris-penningmeester zijn, ontvingen wij circulaires in het Nederlandsch en het Duitsch, waarin zij de aandacht vragen voor hetgeen door hen is in het leven geroepen en om geldelijken steun verzoeken, ten einde hun arbeid te kunnen voortzetten.

Het beste is, dat wij hen zelf aan het woord laten en overdrukken, wat zij ter zake meêdeelen boven de, bij hunne circulaires gevoegde inteekenlijst:

»Er heeft zich in April dezes jaars te Bandoeng geconstitueerd een voorloopig *Comité ter behartiging van Kolonisatie en kleinen landbouw.*

Negentien *Transvalers*, die liever in den vreemde vertoeven, dan den eed van trouw aan het Engelsch Gouvt. afleggen, vormden met enkele reeds hier gevestigde Europeanen, de eerste landbouw-koloniën »Vrijheidslust« en »Generaal de Wet«, modellen voor volgende koloniën van dien aard. Is hiermede aan deze dapperen, die alles, wat zij bezaten, aan hun roemvollen onafhankelijkheidskrijg hebben ten offer gebracht, wier vrouwen en kinderen in den strijd zijn ten onder gegaan en die thans zonder geld of goed een nieuw leven moeten beginnen, een middel van bestaan verschaft, de met deze mannen in weinige maanden verkregen resultaten op landbouwgebied zijn *allergunstigst* te noemen. Zij zijn het, die nu de *voorwerkers* moeten worden in de allerwege in Indië's hooglanden te stichten landbouw-koloniën. Velen, die thans broodeloos zijn, zullen als Indisch kolonist succès kunnen hebben en de bloei van Insulinde zal er door worden bevorderd. Maar voor de uitvoering dezer plannen is een eerste vereischte: de aanwezigheid van voldoende fondsen.

Wij doen thans een krachtig beroep op het medegevoel van het publiek en noodigen U uit, door eene geldelijke bijdrage, van Uwe belangstelling in dit zóó gewichtig vraagstuk te willen doen blijken.«

In de circulaire wordt eerst gewezen op de verschillende meeningen, die steeds hebben bestaan omtrent de mogelijkheid van kolonisatie door Europeanen in het bergland en daarna aangetoond, dat die vraag door de oprichting der kolonies „*Vrijheidslust*" en „*Generaal de Wet*" practisch is beantwoord.

En dan zegt het comité verder:

»En nu vragen wij: zou het, met het aanvankelijk succès onzer eerste landbouwkoloniën voor oogen, niet ontzettend jammer zijn, indien door gemis aan de vereischte fondsen, onze plannen geen succès hadden?

Waren er tot het nemen eener proef met de Transvaalsche boeren, voor de installatie dier mannen te Lembang, voor de oprichting aldaar van groote hoender- en bijën-parken den aankoop van planten en zaden, trekbeesten, ploegen, kleederen, levensmiddelen, enz. enz., voldoende fondsen aanwezig, nu die proef geheel aan onze verwachtingen heeft voldaan, is de tijd daar om aan onze plannen de hiervoren bedoelde, flinke uitbreiding te geven.

Voor een landbouwdorp, zooals wij het ons voorstellen, zijn, behalve de akkers, boomgaarden en weilanden, noodig: hoeven, stallen en schuren, een gemeentehuis, eene school, een hospitaal en meer andere gebouwen, (alles daargesteld van lichte materialen), werktuigen en gereedschappen, trekvee, boeken, ja wat niet al! En voor dit alles is de bijeenbrenging van geld, veel geld een eerste vereischte.

Laat een ieder onze eerlijke overtuiging deelen, dat de hulp reeds verleend aan de kolonie »*Vrijheidslust*«, die voor het einde van dit jaar vermoedelijk grootendeels op eigen wieken zal kunnen drijven, niet anders dan ten goede komen kan aan alle voor land- of tuinbouw en aanverwante bedrijven bruikbare elementen onder de minvermogende leden van de Indische Maatschappij. Dan zal niemand, in staat tot het geven eener geldelijke bijdrage, zich daaraan onder een of ander futiel voorwendsel onttrekken.

Het is nu de tijd niet meer voor het opperen van meer of min belangrijk schijnende bezwaren tegen handenarbeid in de tropen door Europ. kolonisten; eenige bezwaren kunnen worden opgeruimd, andere minder overwegend gemaakt; er mag geen hinderpaal zijn, waar de omstandigheden de gunstigst denkbare zijn, waar een eerste proef geslaagd is en waar in één woord het succès verzekerd is, mits er voldoende fondsen komen.

Het valt tevens in onze plannen eene landbouw-leerschool voor jonge, krachtige Indo's, onder leiding der boeren, op te richten, waar voorloopig een twintigtal 15-17 jarige jongens, afkomstig uit weeshuizen en dergelijke inrichtingen kunnen geplaatst worden, mits alwêer de daarvoor noodige middelen zullen gevonden worden.

Wij hebben geld noodig voor een nuttig doel en wij doen een krachtig beroep op het medegevoel van alle ontwikkelden in Indië en daarbuiten, om ons te steunen.

Inteekenlijsten gaan hierbij voor bijdragen in eens of periodiek. Zij, die zich verbinden om jaarlijks f 25.— bij te dragen of meer, dan wel f 100.— of meer, in eens schenken, zullen als donateur worden vermeld in onze verslagen, waarin tevens eene rekening en verantwoording van al het ontvangene zal worden opgenomen.

Zend ons Uwe gaven en die Uwer vrienden en kennissen, dan werkt gij mede tot bereiking van een grootsch doel.«

Juist in ons vorig nummer hebben wij medegedeeld, hoe het zien der photo's van de afstammelingen der Europeesche kolonisten in Suriname ons voldoening gaf; met groote vreugde begroeten wij daarom ook dit streven, om aan de vele paupers onder de Indo-Europeanen in Indië, feitelijk den weg te wijzen, hoe ze tot welstand kunnen komen.

Zijn er onder onze leden, zooals wij dit zeker veronderstellen, die in klinkende munt hunne belangstelling willen toonen, in het door 't comité ontworpen plan, dan verklaren wij ons ten volle bereid de te ontvangen giften, naar Indië over te maken.

Oost-Indische berichten.

Nog enkele bijzonderheden betreffende Polèm. »Oost en West« in N.-I. Eene hondenbelasting in Indië. J. van der Steur. Het belang der openbare gezondheid. Middel tegen de pokken. Steenkolen op Nieuw-Guinea. De spoorbrug over den Tji Taroem. Aanvraag om koelies van Java. De Soesoehoenan naar Soerabaja. Procédé Prinsen Geerligs—Hamakers.

Nog enkele bijzonderheden betreffende Polèm. Aan de „Atjeh-brieven" in de laatst ontvangen *Deli-Ct.*, ontleenen wij nog de volgende bijzonderheden, betreffende den tocht, door de colonnes Colijn en Christoffel, van 17—28 Augustus naar de oostelijke hellingen van den Geureudong ondernomen, waarbij 59 vijanden het leven lieten: Toen men bezig was de schuilplaats, die ongeveer bekend was, van vier zijden in te sluiten, vielen aan eene dezer afdeelingen, onder luitenant Brewer, een zestal dooden met zes geweren in handen. Ontstemd over dit geringe succès, werd tot den terugtocht besloten, waarbij echter door kapitein Colijn gebruik werd gemaakt van een pad, dat te voren nog niet gevolgd was. Het geluk diende hem, want nabij de Aloée Singah, zag hij een rookkolom boven de boomen uit, waarop hij aan marcheerde en op eene nederzetting stuitte, waaruit in allerijl eene bende Atjehers de vlucht nam.

Negen dooden met drie geweren, w. o. een repeteergeweer M' 95, werden achtergelaten, terwijl eene vrouw werd gevangen genomen, die pertinent verklaarde, dat het eene bende van T. Radja Menkoeta was.

En wat is nu later gebleken? Dat men beide malen op Polèm zelf was gestuit en dat hij de laatste maal, door zich in een ravijn te laten vallen, ternauwernood aan de vervolging was ontkomen.

Kapitein Colijn herinnerde zich later zeer goed, die diepte gezien te hebben, maar hij was er om heen geloopen, omdat de hellingen, volgens zijn idee, voor geen menschelijk wezen bruikbaar waren.

Men behoeft zich er dus niet over te verwonderen, dat het Polèm, met al zijn vlugheid en met den steun van de bevolking, toch te benauwd werd en dat hij, op het bericht, dat vele atjehsche hoofden zijne komst te Lhö Seumawé verbeidden, besloot tot den stap, die het trotsche lid van het beroemde geslacht-Polèm zeker zeer zwaar moet gevallen zijn. En zoo kwam dan te Telok het bericht, dat men Polèm en de zijnen op Zondag den 6den September te Boeloeh, kampong Teungoh, zou kunnen ontmoeten.

Om 8 uur v.m. van dien dag, vertrokken daarop de atjehsche hoofden, geëscorteerd door luitenant Bremer met 12 bajonetten, via Kandang, (treinhalte) naar genoemde kampong. Ongemerkt waren drie groepen onder luitenant Draaijer, zijwaarts van Boeloeh Teungoh, in het terrein opgesteld, met opdracht Polèm, hetzij dood of levend, in handen te krijgen.

Tot 1 uur hadden de hoofden bedenktijd, tot zoolang zou Brewer buiten de kampong op hen wachten. Toen op dat uur echter niemand verscheen, begaf Brewer zich alleen en te paard, maar ongewapend, derwaarts, om eene beslissing uit te lokken, toen de stoet zich juist in beweging stelde, Panglima Polèm en Radja Keumala, met 150 volgelingen, in triumf met zich voerende.

Men had Polèm op een paard gezet, en toen het dier lastig werd en zijn berijder er af wilde werpen, werd het paard bij den teugel gevat. Dit was echter volstrekt niet de bedoeling van Polèm, die terstond te kennen gaf, dat een Polèm bij het paardrijden niet geholpen wilde worden. Om 4 uur n.m. waren allen te Lhö Seumawé terug, waar de onderworpenen, zooals reeds bekend is, den volgenden dag, in tegenwoordigheid van alle europeesche ingezetenen, door den kapitein Colijn ontvangen werden. Men dronk een glas champagne en Polèm, eerst schuchter en verlegen, kwam langzamerhand meer los en informeerde naar allerlei zaken, als de telefoon en telegraaf, die in het bijzonder zijne bewondering opwekten.

Tijdens het gesprek, vroeg Polèm om hulp van den dokter, voor een zijner volgelingen, die eenige kogelwonden had, doch voegde hij er bij: „wil u wat zacht met hem omgaan en hem geen pijn doen". Dit wekte de lachlust van den pretendent-Sultan op, waarop Polèm hem trotsch toevoegde, dat een Polèm zich niet laat uitlachen en allerminst door Toeankoe Mahmoed Dawôt. Dit doelde vermoedelijk op het minder gunstige gedrag van den pretendent. Van af dat oogenblik is dan ook de vriendschap tusschen beide hoofden nog meer bekoeld. Een schrille dissonant met al dit succès vormde, zooals reeds lang bekend is, het bericht van den tegenspoed in Meureudoe en het sneuvelen van kapitein van der Hoeve.

Den 5en September ontving T. Ben Séh bericht van den Kendjroen Pangwa, dat T. Ben Penkan zich zou ophouden aan den bovenloop van de Beuratjan-rivier, twee gidsen uit Pangwa kwamen mede.

Op deze tijding rukte kaptein v. d. Hoeve 's avonds om 5½ uur uit, met 2 brigades marechaussée en een groep infanterie, onder luitenant Bode, totaal 60 man. Om 9¼ uur op een oogenblik, dat de maan schuil ging achter een wolk, naderde men een verlaten pepertuin, nabij de Aloie Igeneh.

De gidsen met witte baadjes aan en niet gebonden, hielden hier plotseling halt, bewerende den weg kwijt te zijn, waarop zij even den tuin binnenliepen, om echter spoedig weer te keeren. Nauwelijks ging de patrouille den tuin in of een 200tal Atjehers, gewapend met lans en klewang, sprongen van twee kanten op, uit de hooge alang-alang en vielen op den troep aan. Elk der manschappen had 4 of 5 aanvallers tegenover zich. Er werd moedig gevochten, geen stap teruggeweken, ja zelfs een tegenaanval beproefd, hoewel reeds velen onzer dood op den grond lagen.

Op dit oogenblik trad luitenant Bode, die nog buiten den tuin was en dáár zijne manschappen verzameld had, in de flank van den vijand op en noodzaakte dezen tot een overhaasten aftocht, in onze handen

FEUILLETON.

Pajoengs of Songsongs, adat en titels.

Er bestaan in Djokjakarta 44 soorten van pajoengs of songsongs (regen- of zonneschermen), te onderscheiden in twee hoofdgroepen en wel die, welke op grond van geboorte en relatie met den vorst en die, welke ingevolge de bekleede betrekking gedragen worden.

De kleuren der songsongs zijn: verguld, geel, wit, groen, blauw, rose, zwart en rood en wel in de hierop gegeven volgorde.

Het hoogste staat dus een vergulden songsong. Door een deel van het verguld te vervangen door geel, wordt de songsong lager. Kleurt men dat gele gedeelte wit, dan wordt hij weer lager en door het geel of het wit steeds breeder te maken, zoodat er steeds minder verguld overblijft, wordt de songsong steeds lager.

Kan men er nu bezwaarlijk meer wit bijdoen en wil men toch een nog lageren songsong hebben, dan neemt men de volgende kleur (het groen) ter hand; zoo krijgt men dan het geval, dat een witte songsong met een smal randje verguld onderaan, toch hooger is dan een nagenoeg geheel gouden songsong met eene strook groen in het midden.

Is men eenmaal afgedaald tot verguld met groen, dan wordt op nieuw, naarmate het groen breeder wordt en er dus minder verguld overblijft, de songsong lager, totdat zij geheel groen is. Wit is de laagste geboorte-songsong, die gevoerd wordt door de klein- en achterkleinkinderen van den vorst uit eene bijzit geboren.

Tusschen deze geheel groene en de geheel vergulden songsong bestaan 22 variatiën.

Van de songsongs, die aan eenige betrekking verbonden zijn, bestaan er ook 22. De hoogste (verguld met eene smalle groene streep in het midden) wordt door den rijksbestierder gevoerd.

In rang of betrekking afdalende, wordt het groen steeds breeder, tot dat het zóó breed is dat er nog slechts eene smalle streep verguld onderaan overblijft. Dan gaat men over tot het blauw, dus blauw met eene vergulden streep onderaan. Vervolgens komt rose met eene vergulden streep onderaan, daarna zwart met idem, dan rood met idem en eindelijk geheel rood, dat is de laagste pajoeng, gevoerd door een djoeroe koentji (sleutelbewaarder), die slechts 2 djoengs (8 bouws sawah) apanage heeft.

Afmetingen der pajoengs zijn niet voorgeschreven; wel moet de top voorzien zijn van een pyramide-achtigen knop met sèrètblaadjes. Het pyramidetje heet *mènoer*, de sèrètblaadjes *djemboel*; de meergenoemde gouden streep onder aan de songsong heet *sèrèt*. Loopt de sèrèt in punten uit, is hij dus gekarteld, dan spreekt men van *tlatjap*.

Adat.

Adat beteekent gewoonterecht. De adat moet men langzamerhand leeren kennen, zij bekleedt in de inlandsche maatschappij eene hooge plaats. De inlander hecht zeer aan de adat, die zeer weinig aan verandering onderhevig is en zoodanig in eere gehouden wordt, dat zij, anders dan onze gewoonten, rechten geeft. Bij ontstentenis van wettelijke bepalingen wordt zij ook in geschillen, van bindende kracht beschouwd.

Titels.

Z. H. de Sultan voert den javaanschen titel van Sampéan dalem ingkang Sinoewoen Kandjeng Soeltan Hamangkoe Boewono Senopati ing nglogo. Ngaboer Rachman Sajidin Panoto gomo Chalifat selah Kaping (de) pitoe (zevende).

Zijn broeders Pangèrans eigenlijk Kandjing Pangèran.

Uit eene wettige vrouw geboren, tevens met het woord Goesti er voor; terwijl allen voor hun eigen naam nog het woord »Ario« voeren, daarom bijv.: Goesti Kandjèng Pangèran Ario Mangkoe Boemi, doch Kandjèng Pangèran Ario Mangkoe Boemi, doch Kandjèng Pangèran Ario Hadiwinoto, omdat deze uit eene bijzit van Sultan VI (vader des tegenwoordigen Sultans) geboren werd.

De zoons van den Sultan beginnen met Radèn Mas te zijn en worden na hunne meerderjarigheid Pangèran, waarbij dan tevens de eigennaam verandert. De oudste zoon van den Sultan is de Kroonprins. Zijn javaansche titel is: Kandjèng Goesti Pangèran adipati anom Hamangkoe Negoro Soedigbjo, Radjapoetra, Nalindro Mataram.

De oudste onwettige zoon is de Pangèran Ngabei. Hij heeft dus niet den titel van Kandjèng en voert echter evenmin den titel van Ario, alle andere pangèrans wel.

De zonen van pangèrans worden geen pangèrans, tenzij uit gunstbewijs van den vorst. Pangèrans zijn slechts door geboorte de zoons van den vorst na hun meerderjarigheid en de broers van den vorst, die immers ook een vorst tot vader hebben.

De dochters van den vorst heeten verschillend, al naar gelang zij geboren worden uit eene echte vrouw (Ratoe) of uit eene bijzit en verder al naar gelang zij getrouwd zijn of niet.

Uit eene Ratoe geboren, heeten zij vóór haar huwelijk Goesti Radèn adjèng, na hun huwelijk Goesti Kandjèng Ratoe.

Uit eene bijzit geboren, heeten zij vóór haar huwelijk Bendoro Radèn adjèng, daarna heeten zij Bendoro Radèn ajoe.

Zoons en dochters van pangèrans heeten eveneens verschillend, al naar gelang zij uit eene gemalin, dan wel uit eene bijzit zijn geboren.

Uit eene gemalin geboren, heeten de zoons Radèn Mas en de dochters Radèn adjèng. Uit eene bijzit geboren heeten zij respectievelijk Radèn Bagoes en Radèn Loro.

De titel van Radèn alléén, komt voor in benamingen, bijv. Radèn Toemenggoeng, doch onjuist, daar die persoon dan zeker Radén Mas is.

Dan komt de titel Mas zonder meer. Dit is de zoon eener Mas Adjèng, wier man Radèn Bagoes is. Is haar man echter van hoogere afkomst, dus bijv. Radèn Mas, dan wordt die zoon Radèn Bagoes.

De zoons, die Mas zijn, heeten als kind Mas Bagoes.

De dochters uit evengenoemd huwelijk (vader Radèn Bagoes en moeder Mas Adjèng) heeten Mas Loro. Is de vader echter Radèn Mas dan heet de dochter Radèn Loro. Mas Adjéng eindelijk is iedere vrouw uit het volk, gehuwd met iemand van den rang van Mantri of daarboven. De ambtenaren hebben rangen, beter zou men kunnen spreken van titels.

Bovenaan staat de Rijksbestierder met den Javaanschen naam: Radèn adipati, waarvan adipati eigenlijk den rang aanduidt, terwijl Radèn op zijn afkomst wijst. Vervolgens de Toemenggoengs, verdeeld in Toemenggoengs Boepati Najoko en Toemenggoengs Boepati Anom. Is zoo iemand een Radèn Mas, dan zou hij heeten Radèn Mas Toemenggoeng Boepati Najoko, men laat het woord Mas gewoonlijk weg.

Vervolgens komen de Ria's, dan de Pandji's, dan de Panèwoe's, dan de Mantri's en eindelijk de Demang's, allen met Radèn er voor, zoo zij Radèn Mas zijn en met Mas er voor, als zij Mas zijn.

V.

latende 12 dooden, 9 donderbussen, voorlaadgeweren en 70 stuks blanke wapens.

Het geheele drama, dat slechts enkele minuten geduurd had, kostte ook ons zware offers; wij hadden den dood te betreuren van kapitein van der Hoeve, die 2 uur na den aanval overleed, van den sergeant Boshoven en den inlander-marechaussée Asmo en de verwonding van een europeesch sergeant, 19 marechaussées, 1 hoornblazer en 1 inlandsch fuselier.

Daarenboven werden 4 karabijnen en 2 geweren vermist, terwijl ook het ledergoed met munitie van de lichamen van enkele gewonden was afgesneden.

Luitenant Bode, die met 32 valiede mannen achterbleef, ter bewaking van dooden en gewonden, versterkte zijne standplaats met dadapboomen, zoo goed als dit in het duister ging en wachtte in dien toestand den dag af. Er was groot gebrek aan verbandstoffen, slechts enkele verbandtaschjes waren aanwezig, geneeskundige hulp ontbrak geheel.

Inmiddels hadden twee dwangarbeiders, langs verschillende wegen naar Meureudoe gezonden, aldaar de treurmare gebracht, waarop dadelijk een groep van 20 man, met tandoe en verbandmiddelen uitrukte. 's Nachts om 2 uur vertrok de kapitein La Gordt Dillié per extra-trein uit Samalanga, ter ondersteuning en vervolging der bende, tegen den morgen kwam ook hij op het gevechtsterrein aan.

Van de bende, die gestaan zou hebben onder T. Ben Penkan, T. Oebit Samalanga en Nja Moeda uit het Pedirsche, werd niets meer gezien of gemerkt; de bevolking van Beuratjan wist echter mede te deelen, dat deze hoofden een paar dagen te voren een karbau geslacht en een kandoerifeest gegeven hadden.

Per extra-trein werden den volgenden morgen de gesneuvelden en gewonden naar Sigli vervoerd en vandaar per gouvernementsstoomer naar Groot-Atjeh overgebracht, alwaar het lijk, onder veel deelneming, te Petjoet werd begraven.

Bij het graf herdacht eerst kolonel Grevers en daarna pastoor Verbraak den nog jeugdigen kapitein, die vroeger reeds als luitenant bij de marechaussées op Atjeh diende en die thans voor enkele maanden, van verlof uit Europa, hierheen terugkeerde, met den stillen wensch, om ook eenmaal als kapitein bij dat korps te mogen dienen.

* * *

Oost en West in Ned.-Indië. „Terwijl men in Holland langzamerhand aanstalten begint te maken, om Indië te voorzien van allerlei artikelen voor het a. s. St.-Nicolaasfeest, is de nederlandsch-indische vereeniging Oost en West er op bedacht geweest, dat wil men aan verwanten en kennissen in Nederland voortbrengselen van indische nijverheid en kunst als verrassing op het feest zenden, de verzending vóór half October moet geschieden, zullen de geschenken tijdig in het vaderland aankomen."

Zoo begint de schrijver zijn opstel in het *Bat. Nbl.*, waarin hij alle indische artikelen opsomt, die op de permanente tentoonstelling te Rijswijk in een grooten voorraad zijn bijeengebracht en geschikt zijn voor St.-Nicolaasgeschenken.

In de eerste plaats komt daarvoor in aanmerking het fraaie ciseleerwerk in koper, w. o. enkele stukken, bijv. de karaffen in hindoeschen vorm, bijzonder de aandacht trekken; spoedig werd weer eene nieuwe bezending van Soerabaja verwacht, w. o. voorwerpen van oud-javaansche motieven.

Ook heeft men eene goede hoeveelheid houtsnijwerk van Japara en Koedoes en van deze laatste plaats ook zeer handige kistjes voor schrijfbehoeften, die voor reizende personen zeer zijn aan te bevelen; de smaakvol gesneden voetstukken van Demak zijn voor het grootste deel reeds verkocht, maar wij vinden er nu goed gesneden tabouretten van Japara.

Zeer eigenaardig en voor de meesten onzer zeker niet bekend, zijn de sigarenkokers, vervaardigd van den stam van den boomvaren.

Meer bekend zijn de waaiers en menu's, door Eko-Winangoen beschilderd, maar niet minder fraai zijn zeker de waaiers van leder uit de Vorstenlanden, w. i. wajangfiguren zijn uitgeslagen. Zeer goed bewerkt zijn ook de schaakfiguren in steen gesneden. Batiks en weefsels vindt men er in alle soorten en prijzen, van de eenvoudige tenoenan (weefsels) der Soendaneezen, tot aan het rijk met goud doorvlochten, weefsel van Sumatra, van de eenvoudig gebatikte kain van den desaman, tot aan het, met de uiterste zorg gebatikte, kleed, dat alleen vorsten mogen dragen.

Het uithaalkantwerk van Palembang en vooral dat van Gorontalo wekt ieders bewondering.

Zilverwerk vindt men er in honderde verschillende vormen, ook als zuiver inlandsche sieraden; met deze laatsten schijnen de groote gespen en de lange halskettinge in Europa nog al in den smaak te vallen, althans bij eene bestelling, welke de vereeniging dezer dagen uit Holland ontving, werd er zeer op aangedrongen deze niet te vergeten.

Voor onze jongens in Holland vinden wij er wapens, ivoren sigarenpijpjes van Palembang, stokken, karwatsen van rotan en caoutchouc, pijlen en bogen en wajangpoppen.

Wie dus zijn vrienden en verwanten in Holland met St. Nicolaas wil verrassen, met een geschenk in Indië vervaardigd, zegt de schrijver, doet het best eens bij Oost en West te gaan kijken.

* * *

Eene hondenbelasting in Indië, waarop reeds jaren geleden door het *Bat. Nbl.* is aangedrongen, is, naar uit Buitenzorg aan dat blad wordt medegedeeld, nu werkelijk in ernstige overweging.

* * *

De heer **J. van der Steur**, is, zooals velen zeker met genoegen zullen hebben vernomen, weder benoemd tot godsdienstleeraar te Magelang.

* * *

In een hoofdartikel bespreekt het *Bat. Nbl.* **het belang der openbare gezondheid**. Niet alleen Batavia, maar de meeste strandplaatsen in Indië, zegt de schrijver, doorleven sedert eenige weken den ongezonden tijd, den tijd van klimaatziekten en de welbekende oostmoessonplagen, als koortsen, kwade hoest, mazelen en dergelijke meer, terwijl de pokken niet slechts te Batavia, maar zelfs in de z. g. gezondheidsoorden zich steeds uitbreiden. En de inlandsche bevolking der strandplaatsen lijdt nu meer dan gewoonlijk aan de ziekte, welke haar gebracht wordt, uit de vele half uitgedroogde poelen van stilstaand water: de malaria.

Het blad betreurt het dat er, in het belang van de openbare gezondheid, hoegenaamd *niets* gedaan wordt bij dezen ongunstigen staat van zaken.

Bij het ontbreken eener gezondheidspolitie, te Batavia vooral zoo dringend noodig, te midden eener uiterst zorgelooze bevolking, bij het gebrek ook aan voldoende geneeskundige hulp, om niet eens te spreken van geneeskundig toezicht, bij het volslagen gemis van ook maar iets, wat op maatregelen in het belang van de hygiëne gelijkt, moet men zich inderdaad er over verwonderen, dat de toestand nog zoo betrekkelijk gunstig is.

Herhaaldelijk is er in dat blad reeds op gewezen, wat er in deze richting, te Batavia en elders, nog te doen valt en steeds dringender geëischt wordt, maar helaas er is zoo goed als *niets* gedaan.

De schrijver besluit zijn opstel met de vragen: „Wie vormt de eerste muskietenbrigade"; wie de eerste gezondheidsbrigade, wie geeft het voorbeeld van den strijd tegen muskieten, tegen stilstaande wateren, tegen stinkende poelen, tegen slechten waterafvoer, tegen vuilnisbelten, tegen het besproeien der wegen, met, allerlei ziektekiemen bevattend, water, tegen de verontreiniging overal, tegen alles en nog wat, vooral tegen de doodende onverschilligheid, die als een vloek op ieder en alles rust".

* * *

Middel tegen de pokken. Dr. Adriani schrijft in den *Landbouwgids*, dat in Amerika eene plant groeit *Sarracenia Purpures*, die, volgens de Indianen, een genees- en voorbehoedmiddel tegen de pokken is. Een fransch scheikundige Mille geheeten deelt er, blijkens het *Archief voor den landbouw in N. I.*, het volgende van mede:

„De Indianen van Noord-Amerika hebben steeds een aftreksel van deze plant in voorraad, waarvan ze van tijd tot tijd een weinig drinken, om, zooals ze zeggen, hun bloed zuiver te houden.

Reeds sedert eeuwen is hun deze plant als geneesmiddel bekend. Bekend met deze zaken, beproefde de heer Mille, die door bijzondere omstandigheden in het bezit van eenige Sarracenia's was gekomen, bij eene pokkenepidemie, die in zijne omgeving woedde, de kracht van deze planten en had het geluk meer dan 500 genezingen te bewerkstelligen, waaruit hem ten duidelijkste de geneeskrachtige werking dier plant bleek.

Op tweeërlei wijze wendde hij het middel aan:

1°. een aftreksel van de wortels: 8 gram van de wortels werden geraspt, gekookt in één liter water en ingekookt tot op de helft. Hiervan werd om de 4 uur een half glas gedronken, gedurende den tijd, dat de ziekte alle stadiën had doorloopen;

2°. als siroop (die 1,5 gram van de werkzame stof bevatte) 20 gram, waarvan ook alle 4 uur een gewone lepel vol werd ingenomen".

* * *

Steenkolen op Nieuw-Guinea. De resident van Ternate heeft verzocht, den opziener van het mijnwezen te zijner beschikking te stellen, voor het onderzoek en om de noodige opmetingen te doen, van de aangetroffen vindplaatsen van steenkolen op Nieuw-Guinea, zoo meldt het *Bat. Nbl.*

* * *

De Spoorbrug over den Tji Taroem. Met een van de laatst aangekomen Lloyd booten zijn te Tandjong Priok aangebracht de zwaarste stukken van de spoorbrug over den Tji Taroem, in de lijn Padalarang — Krawang. Deze brug zal 175 meter lang worden en uit drie spanningen bestaan, zoodat de nu aangekomen liggers stukken ijzer van respectabele lengte en zwaarte vormen, zegt het *Bat. Nbl.*

* * *

Aanvraag om koelies van Java. De vereeniging van suikerfabrikanten van het Maleische Schiereiland heeft zich, volgens een telegram uit Singapore aan de *Soer. Ct.*, bij verzoekschrift gericht tot het gouvernement van N.-I., om vergunning tot het aanwerven en doen emigreeren van Javanen als koelies voor Malakka, onder dezelfde voorwaarden, als waaronder de koelies daar uit Britsch-Indië worden aangenomen.

* * *

De Soesoehoenan naar Soerabaja. Naar men uit Solo aan het *Soer. Hbl.* meldt, is het vast en zeker, dat de Soenan van Solo in Februari a. s. Soerabaja zal bezoeken. Hij zal zijn intrek nemen in een der huizen van de firma Pröttel te Kaliasin, dat daarvoor zal worden ingericht.

* * *

Procédé Prinsen-Geerligs-Hamakers. Uit Pecalongan wordt aan de *Locomotief* medegedeeld, dat, bij de groote fabrieksproeven te Wonopringgo genomen, dezelfde gunstige uitkomsten werden verkregen met de ampasmaceratie, systeem Prinsen-Geerligs-Hamakers, als tijdens de voorproeven in het afgeloopen jaar.

In de ampas werd slechts een suikerverlies van 0.2 —0.25 pct. op riet geconstateerd.

Bij deze methode van werken wordt het financieel voordeel per campagne van eene fabriek, die 1000 bouws verwerkt, geschat op f 32.000.

Verder werd vernomen, dat een resumé der genomen proeven in het *Suiker-archief* zal worden gepubliceerd.

Het Indisch Genootschap

opende Dinsdag 20 October de serie zijner wintervergaderingen met eene voordracht van den nieuw opgetreden voorzitter, den oud-minister *Mr. N. G. Pierson*, getiteld: »Beschouwingen naar aanleiding van het verslag der Indian Famine Commission van 1901.« Wij hebben, in onze rubriek *Van Vreemde Koloniën* reeds over dit belangrijke stuk gesproken; eene beschouwing daarover is thans, nu in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de behandeling der Ontwerp-Begrooting van Oost-Indië voor 1904 aan de orde is, zeker hoogst nuttig en wij vinden het, uit dit oogpunt zelfs jammer, dat het debat over het gesprokene tot December a. s. werd uitgesteld.

Te recht wees de heer P. er op, dat de steeds ongunstiger wordende economische toestand op Java, die bij eene sterk toenemende bevolking groote gevaren oplevert, er van zelf toe moest leiden om aandacht te schenken aan het rapport onzer Indische buren.

Een der hoofdoorzaken, zeide hij, van den in 1900 geheerscht hebbenden ernstigen hongersnood, die 25 millioen menschen trof, waarvan 1½ millioen het leven lieten, was *het niet in voldoende mate bestaan van bevloeiingsmiddelen voor de velden.* (*) Wel zegt de commissie is er in dit opzicht in Hindostan reeds veel gedaan, maar toch was dit vele nog lang niet genoeg!

Het is in 1901 duidelijk gebleken — indien zulks nog blijken moest — dat men voor geen enkele streek, zich geheel op den regenval mag verlaten. Waar geen andere middelen aan te wenden zijn, moeten putten worden gegraven en met het oog op de grootere vruchtbaarheid, die daarvan het gevolg is, moet de staat door vrijstelling van landrente of door het geven van een voorschot, dit werk bevorderen.

Zoolang echter de irrigatie nog niet geheel naar behooren is verbeterd, blijft de kans op periodieken voedingsnood bestaan en nu heeft de commissie zich afgevraagd: waren de middelen tot ondersteuning der hongerlijders voldoende en zoo niet, welke zouden dan de aan te wenden middelen moeten zijn in de toekomst?

Men was blijkbaar op de gevolgen van misgewas onvoldoende voorbereid. In Engelsch-Indië is het al even als bij ons, men heeft dit kunnen zien uit het stuk feuilleton, dat wij kort geleden uit het boek van Pierre Loti vertaalden. Rijst is er genoeg, het ontbrekende wordt voldoende aangevoerd en de transportwegen ontbreken niet, maar de arme drommels, die hun oogst missen, missen ook het geld om de vrij dure rijst te koopen Er moet dus in de eerste plaats, door de bevolking geld verdiend worden en de Regeering doet derhalve openbare werken uitvoeren, opdat de noodlijdenden geld kunnen verdienen. Dit moet echter *in tijds* gebeuren en men moet in dit opzicht *voorbereid* zijn. Geen heen en weer geschrijf over die werken, als de nood al erg is, zooals wij in 't Semarangsche verslag hebben gelezen. In de streken, waar gevaar is voor misgewas, moeten de ontwerpen kant en klaar gereed liggen.

Dit vaststaande, beveelt de commissie het volgende stelsel aan:

Wat ter uitvoering gereed ligt moet leiden tot proefwerken (*testworks*) of ondersteuningswerken (*reliefworks*). De eerste geschieden in daghuur en worden aangevangen zoodra men vermoedt, dat het mis zal loopen. Blijkt het nu, dat dit werkelijk het geval is, ook b. v. doordat er overmaat komt van werkzoekers, dan worden dadelijk de reliefworks ter hand genomen, die echter, volgens advies der Engelsche commissie, niet in daghuur, maar als taakwerk (*payment by results*) moeten uitgevoerd worden.

Bij dit taakwerk wordt echter vooral tegen hardheid, door het stellen van te hooge eischen gewaakt. De bedoeling er van is alléén, om luiheid tegen te gaan, niet om veel werk voor weinig geld te krijgen, iets waaraan men gewoonlijk denkt, zoodra men van taakwerk hoort, hetgeen dan, jammer genoeg, meestal 't vonnis doet uitspreken over de eenig mogelijke manier om 't gros der menschen behoorlijk aan 't werk te houden.

Ook tijdelijke, maar dan vooral ook *tijdige* ontheffing van de verplichting tot het betalen van landrente, wordt door de Engelsche Commissie noodig geacht. In gevallen van naderenden hongersnood, zijn immers alle maatregelen, die niet in tijds worden genomen waardeloos.

De spreker van den avond, de heer Pierson, stond vooral geruimen tijd stil bij de wijze, waarop in Indië de grondbelasting van den landbouwer, *de landrente*, wordt geheven.

Romesh Dutt een ex-hooggeplaatst ambtenaar in Bengalen, heeft in zijne *Letters to Lord Curzon* beweerd, dat de druk dezer belasting en de gestrengheid, waarmee zij in sommige deelen van Indië wordt ingevorderd, bijgedragen heeft tot de hongersnooden. Dit is nu wel door de Britsch-Indische Regeering tegengesproken en R. D. heeft zeker menige vergissing begaan in zijn betoog, maar toch heeft hij ongetwijfeld in hoofdzaak juist geoordeeld, zeide de heer P., want ook de Famine-Commission merkt immers op, dat de landrente geen goed ingerichte belasting is, zij mist elasticiteit (is »*to rigid*«).

Een zeer belangrijke beschouwing volgde nu over de landrente en hare wijze van inning hoofdzakelijk in het gouvernement Bombay, doch wij kunnen die onmogelijk verkort weergeven zonder aan hare waarde te kort te doen en vinden het daarom beter om ze eerst dan ter sprake te brengen, als de gansche redevoering in de verhandelingen van het Indisch Genootschap zal zijn afgedrukt.

Over dat gedeelte der voordracht zullen trouwens later de debatten zeker het meest belangwekkend zijn.

In den aanvang der zitting deed de voorzitter enkele mededeelingen omtrent de orde der werkzaamheden.

Op 17 November zal de heer *R. A. van Sandick* eene bespreking inleiden over: *De Irrigatie van de Solovallei.*

In December: *het debat over de voordracht Pierson.*

In Januari: *De opleiding van Inlandsche ambtenaren*, in te leiden door *Mr. M. S. Koster.*

In Februari: *De zoutverpakking*, door *Dr. Th. J van Buuren.*

In Maart: *Boschbeheer in Suriname*, door den heer *A. H. Berkhout.*

Terwijl in de Aprilvergadering quaestiën op economisch gebied in Atjeh zullen worden behandeld.

(*) Wij cursiveerden. R. C.

West-Indische Berichten.

Het voorloopig verslag der Koloniale Staten van Suriname op de vaccine-verordening is verschenen. Zooals men weet werd door den gouverneur aan de Staten een ontwerp ter goedkeuring voorgelegd, waarbij vaccinatie verplichtend wordt gesteld voor onderwijzers en schoolgaande kinderen, met dien verstande dat ontheffing door den gouverneur zou worden verleend ten behoeve van die leerlingen eener bijzondere school, voor wie het bestuur of, indien dit ontbreekt, het hoofd der school daartoe aanvraag zou doen. Het ontwerp kon niet de algeheele instemming der surinaamsche vroede mannen wegdragen. Men wil toch dat, zoo spoedig mogelijk na de in werkingtreding der verordening ook de, in de memorie van toelichting in uitzicht gestelde waarborgen worden gegeven, dat de inenting met de vereischte zorg en naar wetenschappelijke regelen zal plaats vinden, en wenscht dus niet te wachten op de afkondiging van zoodanige voorschriften in patria. Dan bleek bij het afdeelingsonderzoek dat de meerderheid der leden wel geneigd is om ontheffing te zien verleenen, doch uitsluitend wanneer die om reden van „treef", de overtuiging dat het gebruik van rundvleesch en alles wat van het rund afkomstig is schadelijk voor de gezondheid der kinderen is, wordt aangevraagd.

Natuurlijk kwamen nu ook voor de surinaamsche pers, de ingezonden stukken los van tegenstanders der vaccinatie. Zoo spreekt er een in *Onze West* al vast, in afwachting dat de heele menschheid dat doen zal, den banvloek uit over de, zich aan de vaccinatie vastklemmende allopathie en zweert bij de stoom-, wrijfzit- en rompwrijf baden van Dr. Kuhne. Zou men het voor de kolonie niet eens kunnen probeeren met gouvernementsbadinrichtingen? Dan nog 'n verordening, om een bezoek aan die instellingen en het oordeelkundig gebruik der baden voor de kleintjes als voor de grooten verplichtend te stellen, en het zaakje ware gepiept. Want die baden dienen toch om elke dispositie, dus ook die voor pokken, op de vlucht te jagen.

Misschien zouden ze ook wel dienstbaar kunnen worden gemaakt ter opfrissching van de individueele belangstelling voor het algemeen, die niet bijster groot schijnt te zijn, zooals valt op te maken uit het tehuis blijven van de helft van het aantal kiezers, die geroepen waren een vervanger voor den heer van Praag, als lid der Koloniale Staten, te stellen. En onder de honderden, die den 16en September l.l. ter stembus togen, waren er nog ongeveer 25, die meenden aan hun kiesplicht te voldoen door de inlevering van blanco-stembiljetten. Dan hadden ze toch even goed thuis kunnen blijven, ware het niet dat — zooals de *Nieuwe Surinaamsche* aanduidde — die blanco-briefjes evenzooveel protesten inhielden tegen de wijze van candidaat-stelling, die in Suriname wordt gevolgd. Voor de laatste verkiezing b.v. waren er zes candidaten voor één plaats — die na de onlangs gehouden herstemming door den heer J. B. Nassy zal worden ingenomen — zonder dat voor één hunner een soort van program den kiezers tot leidraad kon strekken voor het uitbrengen van hun stem.

Genoemd blad bracht vóór de verkiezing in herinnering hoe het herhaaldelijk aangedrongen had op de oprichting eener kiesvereeniging. Maar aan vereenigingen, vooral aan eene, waar het op solidariteit aankomt als bij een kiesvereeniging het geval is, schijnt men in Suriname een broertje dood te hebben. 't Blad pleitte daarom nu maar voor het stellen van candidaten, waarbij het tot adverteeren komt, door middel van een, door minstens 25 personen onderteekend stuk. Dat is, vreezen we, voor Paramaribo gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Zelfs in een vereeniging als het Surinaamsch Onderwijzers-Genootschap, dat uit zoo bezadigde elementen is samengesteld, als men toch onder paedagogen mag verwachten, oefent het klimaat of de lucht of wat anders een hoogst storenden invloed uit, die zich onlangs openbaarde in de gespannen verhouding tusschen het bestuur en sommige leden, welke aan bestuurderen aanleiding gaf om voor de verdere leiding te bedanken. In een, den 26en September l.l. gehouden vergadering van het genootschap, dat op het einde van het onlangs afgeloopen verslagjaar 155 leden telde, werd uitgemaakt dat het tegenwoordig bestuur vooralsnog in functie zou blijven, niettegenstaande de waarnemend voorzitter, die van geen aanblijven scheen te willen weten, zich op het reglement beriep om er van af te komen.

Van afkomen gesproken. Onlangs zijn eenige planters uit de districten Beneden Commewijne en Beneden Suriname er op uit gegaan, om zich in het district Saramacca te gaan overtuigen, dat daar werkelijk, zooals *Onze West* herhaaldelijk meedeelde, de krullotenziekte aan het afnemen is, waardoor de kans bestaat dat Suriname eindelijk eens van de plaag zal worden verlost, die de cacaocultuur in de kolonie ondermijnt. De heeren hebben zich van de waarheid van het gehoorde overtuigd, wat hoop geeft voor de toekomst. Voor het heden ziet het er evenwel voor de cacao-cultuur nog altijd treurig uit, en het was daarom ook, dat het eenige bevreemding wekte dat, toen het bestuur der kolonie op het bekende verzoek van de vereeniging voor den grooten landbouw bleek te willen ingaan op voorwaarde, dat een minimum van 350 immigranten te zijner beschikking zou worden gesteld, niet meer dan 160 arbeiders van noodlijdende cacaoplantages werden aangeboden en het minimum ook niet werd bereikt, na een oproeping namens het bestuur der vereeniging in de surinaamsche bladen. Het blijkt nu achteraf dat reeds tal van arbeiders van minder bevoorrechte plaatsen, hetzij op nieuwe vestigingsplaatsen voor den kleinen landbouw, hetzij elders te werk gesteld waren, terwijl b. v. ook nog aan de suikerplantages Alliance en Mariënburg een aantal javaansche immigranten is overgedaan, die in den loop dezer maand in Suriname verwacht worden en oorspronkelijk voor cacaoplantages bestemd waren. De, aan het bestuur beneden het gestelde minimum ter overname aangeboden werkkrachten zijn nu toch ook nog onder dak gebracht en zullen, onder leiding van een gedelegeerde van meergenoemde Vereeniging, S. H. Gonggrijp, worden gebezigd voor het leggen van den spoorwegdam in het moeras van Wanica.

Het vraagstuk der kolonisatie met Javanen is een nieuwe en, naar wij meenen beslissende phase ingetreden, nu naast de plannen van gouvernementswege, om een proef te nemen met de blijvende vestiging van Javanen op de vestigingsplaats Johanna Margaretha, ook van particuliere zijde en wel door den directeur van Mariënburg, een oud-indisch gast, de Ruijter de Wildt, in die richting een proef zal worden genomen. De *Nieuwe Surin.*, waaraan wij dit bericht ontleenen, meent dat een mislukken der proef op Mariënburg zoo goed als uitgesloten is.

Middellijk niet van belang ontbloot met het oog op de oplossing van bedoeld vraagstuk is de indiening door den gouverneur van een ontwerp-verordening ter aanvulling van de bepalingen tegen de speelwoede in de kolonie. Het is toch een feit, dat de grootendeels uit de Vorstenlanden afkomstige javaansche immigranten aan het spel verslaafd zijn, waartoe óók door Chineezen minder gewenschte gelegenheid wordt aangeboden. In de memorie van toelichting op het ontwerp, zegt de gouverneur o. a. het volgende: „De zucht tot hazardspel neemt in de laatste jaren in de kolonie op onrustbarende wijze toe en doet haar demoraliseerenden invloed in hooge mate gevoelen en dit niet alleen, al hoewel in de eerste plaats, onder de javaansche immigranten, maar helaas ook maar al te zeer onder de inheemsche bevolking."

Hoezeer de Javaantjes in de kolonie van inferieur gehalte zijn, blijkt ook wel uit de verzuchting van een verslaggever in *Onze West*: „Als men Javanen ziet voor het hof, dan zingt men weer het oude liedje: „'t Zal wel weer diefstal zijn. Steeds van hetzelfde laken een pak." Dat men toch in de kolonie aan javaansche werkkrachten de voorkeur geeft boven die uit Voor-Indië getrokken, al zijn de britsch-indische immigranten ook wat spaarzamer en minder speelziek uitgevallen, doet ons van eene onder deugdelijk toezicht staande emigratie van Javanen naar Suriname het beste hopen. Een maatregel als die bedoeld bij boven aangehaald ontwerp kan dan slechts dienstig zijn om de, te verwachten goede elementen niet aan verleiding bloot te stellen.

* * *

De *Amigoe di Curaçao* is over het ingediende ontwerp eener verordening tot vaststelling eener inkomstenbelasting voor de kolonie niet bijster goed te spreken. Wel constateert het blad met voldoening dat over het algemeen de noodzakelijkheid eener nieuwe belasting wordt ingezien, om in Holland niet den indruk te vestigen, dat Curaçao niets of zoo min mogelijk wil bijbrengen, om het telkens terugkeerend tekort te verminderen (van dekken, schrijft het blad, kan helaas vooreerst nog geen sprake zijn). Maar, het onmogelijke kan en mag men toch niet vorderen. En nu schijnt, naar de *Amigoe* meent, de nieuwe belastingwet, zooals ze daar ligt, werkelijk het onmogelijke van Curaçao te eischen.

Het blad vreest dat aanneming der verordening en hare invoering zal leiden tot vernietiging van allen handel in de kolonie en vraagt dan welk buitenlandsch huis aan menig curaçaoschen koopman nog crediet zal willen verleenen, als het schattingsregister uitwijst,

ADVERTENTIËN.

Postzegelverzamelaars.

☞ Vraagt mijn RECLAME CATALOGUS (Januari 1903) die U gratis en franco wordt toegezonden.

H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.

Philatelistisch Bureau. — Geldersche Kade 12.

Indië. — St. Nicolaas.

Wij berichten de ontvangst van eene fijne collectie ***Luxe-Artikelen*** en ***Speelgoederen,*** Geschikt voor Indië.

Verpakking geschiedt gratis onder garantie van gave overkomst.

Trading Co. Late PERRY & Co.,

Den Haag, Hoogstraat 6.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings, Bombaij's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie **20 cts.** de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper.

V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertrefbaar).

GEBRS. P. H. CAMINADA,

Hof- en Rijksleveranciers,

Lange Houtstraat 3.

Specialiteit in

TOONEELKIJKERS.

Ruime keuze. **Billijke prijzen.**

SNOEREN's Superieur SCHOEISEL

verkrijgbaar:

NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.

Maat- en Reparatie-Inrichting.

Koopen of **verkoopen, huren** en **verhuren**

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezending Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

Th. A. A.SIMONIS

34 Groenmarkt.

DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

in GROOTE KEUZE,

BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

STENOGRAPHIE.

Onderwijs in de **Nederlandsche, Fransche, Duitsche** en **Engelsche** Stenographie, Systeem „STOLZE-WERY". Prijs f 36 per cursus.

Cath. W. ECK,

1e Schuijtstraat 28, Den Haag.

NIJMEGEN.

„UNITAS"

Bureau van Administratie.

Hypotheken, Assuranties, Vaste Goederen.

Valkhof 3,

Telegramadres „Centrale". Tel. Interc. 142.

Belast zich met het **Huren en Verhuren, Koopen en Verkoopen** van vaste goederen in Nederland.

Directie:

De Centrale Effecten- en Administratiebank en P. W. J. van der Schoot, gep. kap. O.-I. L.

Correspondenten gevraagd, waar nog niet vertegenwoordigd

GEVESTIGD:

J. M. KLINKHAMER,

Tandarts,

L. v. Meerdervoort 132,

bij de Van Diemenstraat.

FIGUURZAGEN

is een leerzaam tijdverdrijf.

Houtsnijden

is even interessant, doch over het algemeen beoefenen de Dames liever de

Houtbrandkunst.

Alle benoodigdheden voor deze schoone liefhebberijen leveren **SINDERAM & Co.,** *Huidenstraat* 28 en 33, Amsterdam.

Vraag prijscouranten s. v. p.

Mode Instituut.

Inrichting voor het Maatknippen en Costuumnaaien.

Atelier voor het vervaardigen van **Costumes** en **Mantels.**

Gez. WEIJERMANS, Hugo de Grootstraat 62.

MALEISCH.

LESSEN GEVRAAGD.

Offertes met prijsopgaaf onder No. 60 aan 't bureau van dit blad.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN

HEERENHOEDEN

Prinsestraat 39,

'S-GRAVENHAGE.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche

Stoom-Meubelfabriek.

Magazijnen ter Meubileering.

Meubelen,

Tapijten, Gordijnstoffen etc

DEN HAAG:

HOOGSTRAAT 16.

Rotterdam. **Utrecht.**

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT,

Den Haag.

Logies te bespreken

per maand, week en dag.

G. Nelck,

Behanger, Stoffeerder en Beddenmaker,

Van Merlenstraat 55,

'S-GRAVENHAGE.

Levert en Repareert alle Gestoffeerde

Salon- en Eetkamer-Ameublementen.

Belast zich met verhuizen en in orde brengen van GEHEELE INBOEDELS onder waarborg tegen **concurreerende prijzen.**

Het Eenigste

St. Nicolaas Cadeau

IS DE

Vibrating Schutle Naaimachine,

van v. h. A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat 18a.

GEOPEND

het NIEUWE MEUBELMAGAZIJN

Piet Heinstraat 67.

J. VAN DEN BOSCH.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

PELTERIJEN.

Het Garen-, Band- en Passementerie-Magazijn

DE KATOENBAAL

NOORDEINDE 15—17A.

ALLE MOGELIJKE CORSETTEN

welke geadverteerd worden zijn in bovengenoemde magazijnen voorradig.

Atelier tot het op maat maken, herstellen en wasschen der Corsetten.

Voorradig Dr. LAHMANNS ondergoederen.

ZUIVER WOLLEN ONDERKLEEDING,

Fabrikant W. JANSEN,

uit de fabriek van SCHILL—ENGBERTS & SCHOLTEN te *Almelo.*

KOUSENBRIJERIJ.

Bekroond met Gouden en Zilveren Medailles.

Spiegel- en Lijstenfabriek, Kunsthandel

VAN

P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN,

HOFLEVERANCIERS — DEN HAAG.

Fabriek en Kantoor: NIEUWE HAVEN 140—141. Teleph. Interc. N°. 112

Filiaal: **PIET HEINSTRAAT 81.**

Uitgebreide keuze geëncadreerde Gravures, Platen en Foto's, Spiegels, Portretlijsten en Morastandaards.

Encadrementen voor Schilderstukken, Gravures, Platen, Fotographiën enz.

Oververgulden en repareeren van Spiegels en Schilderijlijsten. Schoonmaken van Gravures, enz.

Mora's op iedere maat leverbaar. **Export naar Oost- en West-Indië.**

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

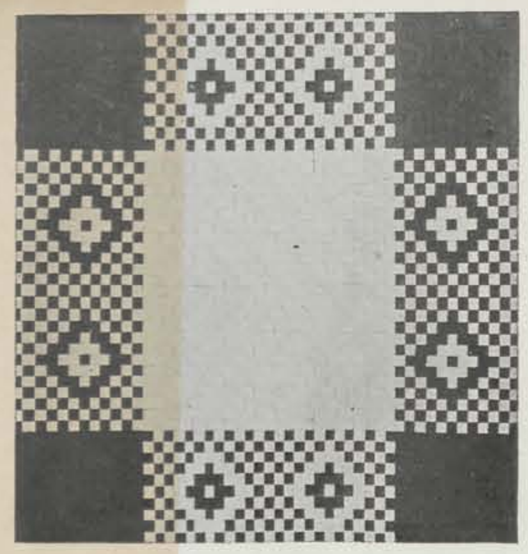
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

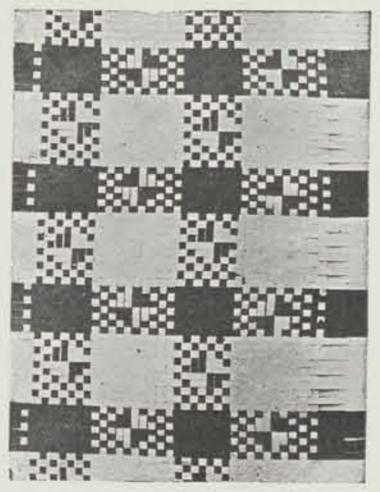
- Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.
- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.
- Een bekwame linnennaaister.
- Drie jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.
- Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.
- Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.
- Vier Dames voor pianolessen.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).
- Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).
- Eene Dame voor Zanglessen.
- Twee gep. offi, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
- Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.
- Een gehuwd geg. Ind. ond. offi. voor huisbewaarder, concierge of iets dergelijks.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Vier Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
- Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Twee Dames zoeken plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
- Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
- Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
- Twee gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
- Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
- Een Dame voor administratieve betrekking.
- Drie jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
- Een geg. Conducteur der art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.
- Eene dame voor het verplegen van eene zieke dame.

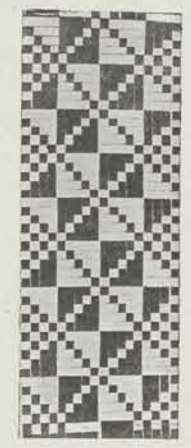
De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Motieven voor geruit vlechtwerk.

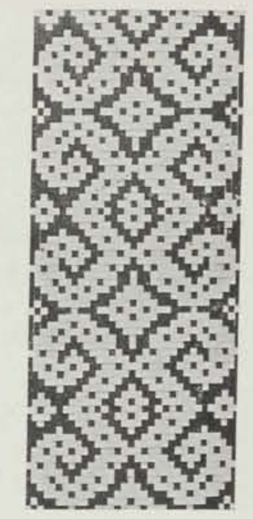

1.

2.

3.

4.

5.

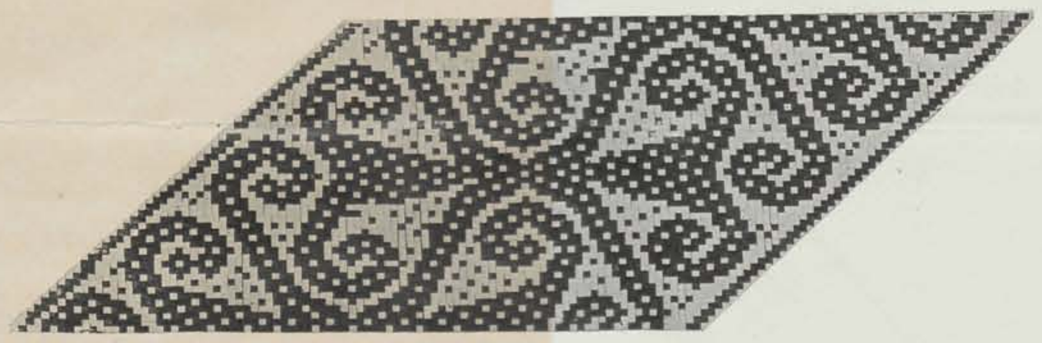

6.

7.

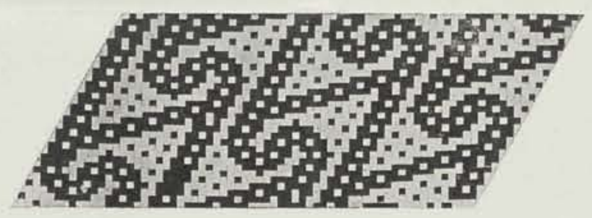
Motieven voor randen.

8.

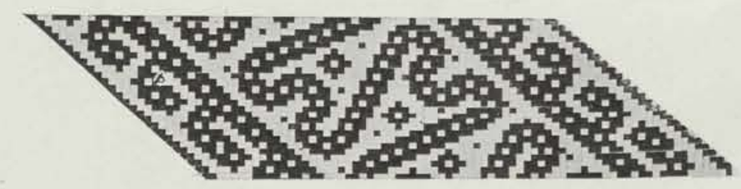

9.

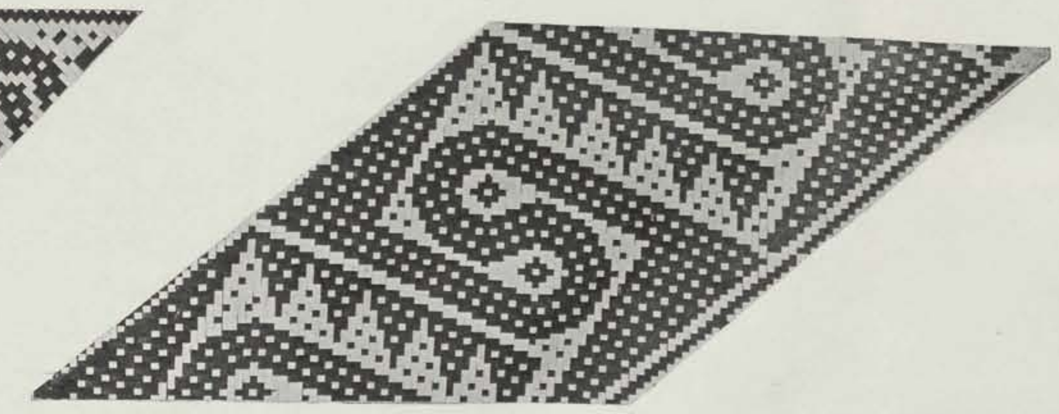

10.

11.

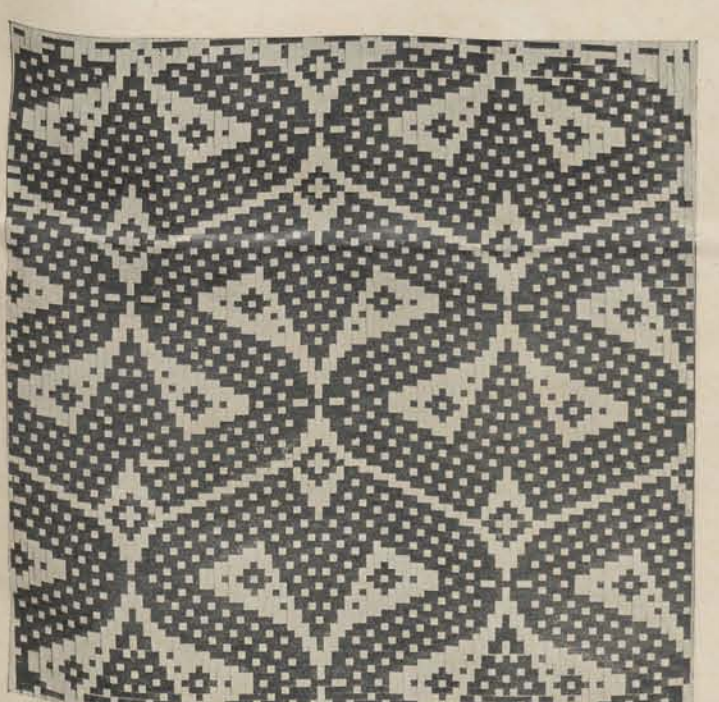

12.

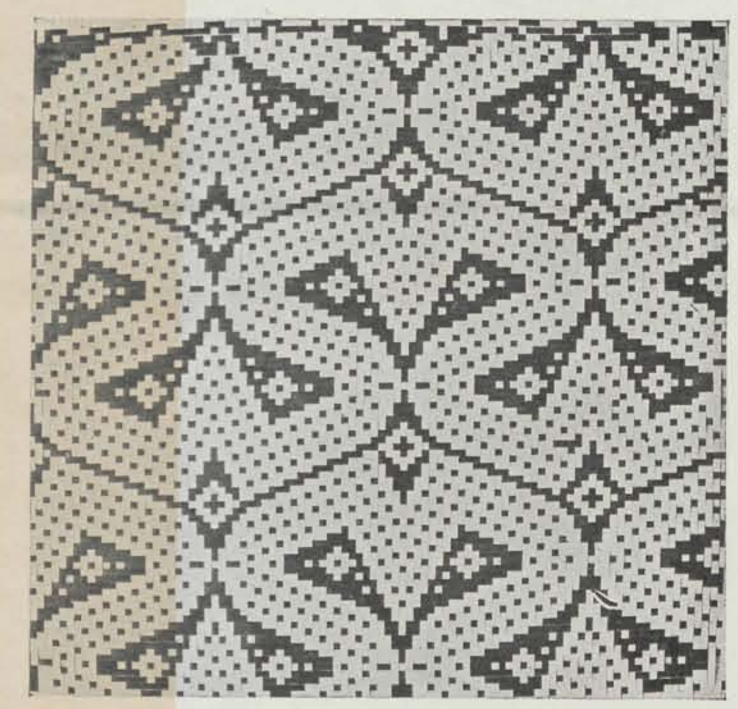

13.

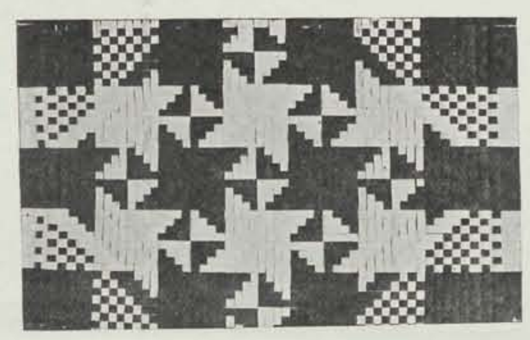

14.

15.

Motieven voor vlakvulling.

16.

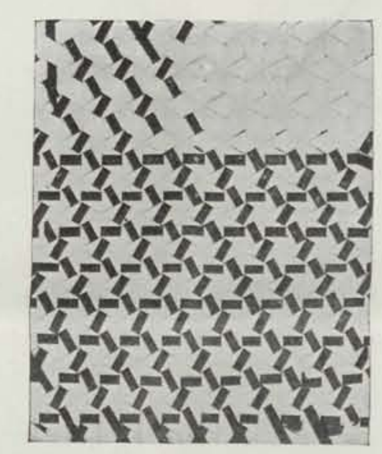

17.

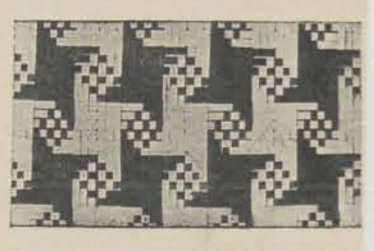

18.

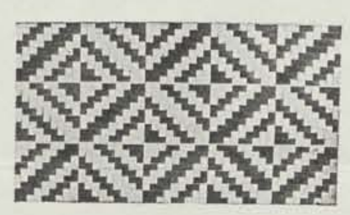

19.

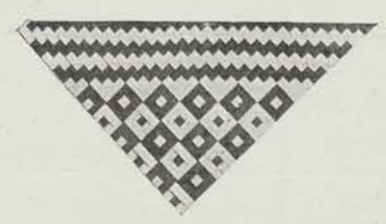

20.

21.

22.

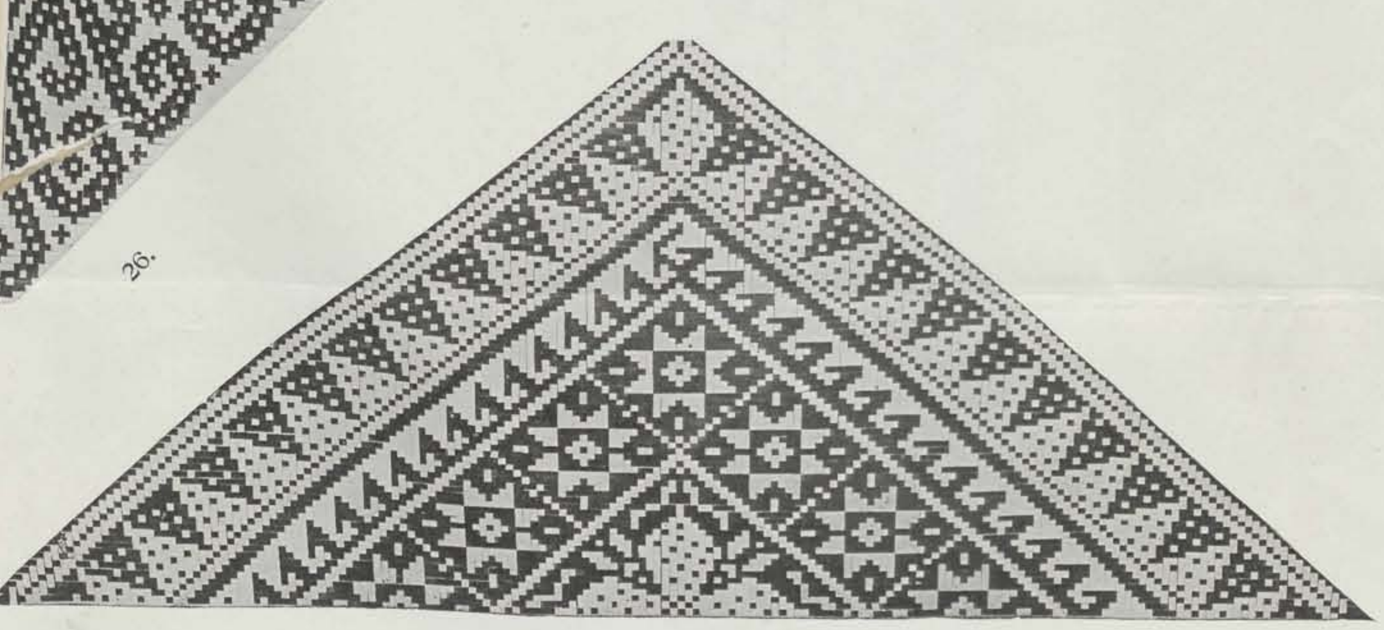

23.

24.

25.

Versieringen voor stoelmatjes.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

INDONESISCH VLECHTWERK-ORNAMENT.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
No. 33,
Donderdag 29 October 1903.

dat deze zwak staat. Nu blijft dit nog officieel geheim en kan men nog eens een kansje wagen en door slim werken en een beetje geluk zich op de been houden. De ontworpen verordening zal aan vele kooplieden de mogelijkheid benemen om een paar malen in het jaar ten minste eenige winsten te maken.

Voorts wordt het nut niet ingezien om de draagkracht der kolonie te leeren kennen, gesteld, wat nog de vraag is dat een inkomstenbelasting daartoe het juiste middel mag worden geacht. Men vreest dat het der kolonie niet voordeelig zal zijn, wanneer de werkelijke draagkracht bekend zou worden.

Dan meent men, naar de *Amigoe* aanduidt, vrij algemeen dat wijziging der grondbelasting moet samengaan met deze wet, of wel dat in deze laatste rekening wordt gehouden met de grondbelasting, om te voorkomen dat voor een zelfde zaak tweemaal betaald wordt, hetgeen zou kunnen geschieden door van het jaarlijksch inkomen uit te zonderen winsten en voordeelen genoten van tuinen en gronden, waarvoor reeds grondbelasting werd betaald.

INGEZONDEN.

De beleedigde Indische Pers.

Geachte Redactie!

In 't voorlaatste nummer van 't „Koloniaal Weekblad" kraait de heer P. F. Abell victorie en aangezien hij bij het angstvallig verkennen van het terrein zijn voelhorens niet gestooten heeft, durft hij nu zelfs wat verder uit zijn schulp kruipen en met een enkel specimen van dat genus „bromvliegen"-journalisten „op de vlakte" komen. Achilles treedt wel wat laat uit zijn tent! Ik geef niet veel om dat betoon van moed nu hij weet van de groote heeren der Indische pers niets te duchten te hebben!

De Indische pers heeft alzoo niet met den heer Abell „afgerekend", zooals ik verwachtte en voorspelde. Misschien zal de lezer van Uw blad — en de heer Abell zeker – dit nu zoo opvatten, dat ik daarmede er een démenti gekregen heb. Maar ik ben zoo vrij hier nog even te verklaren, dat ik mij geenszins verslagen acht en met hetzelfde recht mijn oude stelling blijf handhaven.

Toen wij onze polemiek gesloten en de uitspraak aan de Indische pers zelve overgelaten hadden, heb ik over de geprophetеerde „afrekening" nog eens nagedacht en ik kwam tot heel andere overwegingen. „'t Zal wat wezen als 't voor de heeren komt!" dacht ik toen. „Er is te weinig *esprit de corps* en te veel *parti pris* bij de Indische journalistiek en de heeren journalisten staan al te zeer *pic-à-pic* dan dat zij het voor elkaar zouden opnemen."

En zie, zoo is 't ook uitgekomen.

Een ieder, wat op de hoogte van de indische pers, moet de slechte, dikwijls vijandige verstandhouding der Indische journalisten zijn opgevallen. Zij vitten en hakken eeuwigdurend op elkander, vangen elkander vliegen af, zien laag op elkander neer en betoonen slechts in zoo verre sympathie voor elkander, dat zij druk uit elkanders bord eten. De een lacht als de ander zich stoot aan 't „gewrocht der duisternis" en de doos indwaalt. Ja, zóó ver gaan zij, dat zij elkander de doos inwerken! „Goddank, dat ik mij eindelijk uit dien vuilnisbak, dien men indische pers noemt, kan losmaken!" schreef Mr. P. Brooshooft indertijd als afscheidswoord in „*De Locomotief*". Een fijn compliment aan zichzelven, waar de heer Brooshooft later weer in dien vuilnisbak is teruggekropen en er sedert met lust en opgewektheid in arbeidt.

Wat te verwachten van zoo'n onderlinge verdeeldheid, afgunst en piquanterie?

Zie maar eens hoe b. v. de „Java-Bode" onze verdediging van de Indische pers exploiteert om een plaatselijken collega een hak te zetten!

Bij zoo'n stand van zaken kan 't al niet anders, of men krijgt den eenen journalist op zijn kop, als men partij trekt voor den ander! 't Is verheffend!

Dit is nu ook een beschuldiging van de Indische journalistiek, maar toch wel van een ander kaliber dan die van den heer Abell. Maar dit daargelaten, blijft het mijn gevestigde overtuiging, dat de Indische pers moreel niet laag staat; en zeer zeker niet zoo laag als waartoe het brevet door den heer Abell aan die pers uitgereikt zou doen concludeeren! Want wat is 't geval? Men heeft vingers genoeg om 't aantal Indische bladen van eenige beteekenis op te tellen. Verdeelt men hierover nu het ongelimiteerde getal van 's heeren Abell's „zeker soort journalisten", dan kan 't al niet anders of wij moeten concludeeren tot de gevolgtrekking, dat vrijwel de gansche Indische pers besmet moet zijn. Dat „zeker soort journalisten" is, naar de beschrijving die de heer Abell ervan geeft, een ploertig zoodje. De redactie, die er willens en wetens gastvrijheid aan verleent, compromitteert zichzelve in de bladen, waarin het zijn vuilaardig bedrijf uitoefent, worden er door geïnfecteerd. Nu is 't aantal der persbladen, en dus ook dat der redacties, zeer beperkt. En dat der „bromvliegen" ongelimiteerd. Ergo?

Voor een land met zoo'n beperkte pers als Indië is 't gevaarlijk een beschuldiging uit te spreken in dien vagen vorm als de heer Abell deed.

Dat de heeren journalisten het niet voor zich zelven en voor elkander hebben opgenomen, is hun zaak. Onze meening blijft het, dat de Indische pers, met uitzondering van het met name genoemde blad, door den heer Abell werd beleedigd.

Hoe denkt het lezend Indisch *publiek* er over?

Wat minder afgunst en kleinzieligheid, wat meer collegialiteit, onderlinge waardeering en samenwerking zou den Indischen journalisten tot sieraad strekken en der Groote Zaak van Indië ten goede komen. 't Is gezegd.

Met dankzegging en hoogachting, geachte Redactie,

Uw Dw. Dr.

26 Oct. 1903. BLANDA.

Onderschrift der Redactie.

Wij zouden er de voorkeur aan hebben gegeven, wanneer aan het verschil van meening tusschen *Blanda* en den heer *Abell* door diens laatste artikel in ons N°. 20 een einde ware gekomen, maar nu de eerste meent er nog op terug te moeten komen, kunnen wij onpartijdigheidshalve hem voor zijn stuk geen plaatsing weigeren. Wij hopen echter, dat de heer Abell zal goed vinden om dit laatste verweer, voor zooverre het een aanval tegen hem is, onbeantwoord te laten. Hij kan, onzes inziens gerust overtuigd zijn, dat de groote meerderheid van de lezers hem dit zeker niet euvel zal duiden.

Nu wij derhalve dit debat denken te kunnen besluiten, achten wij het niet overbodig te kennen te geven, dat het in ons oog, zooals wij dit trouwens bij de opname van het eerste stuk van den heer *A.* voorspelden, al werd de strijd ook soms met zeer scherpe woorden gevoerd, zijn groot nut heeft gehad.

Wij zijn het geheel met *Blanda* eens, dat uit het oogpunt van zelfstandigheid, de indische pers voor die van geen enkel land ter wereld onderdoet. Zij heeft alleen te letten, dat zij vrij blijft van de soms nogal ver reikende vingers van het „Gewrocht der duisternis." Tal van bekwame mannen, waaronder er zijn, die later hooge posities in den Staat hebben bekleed en nog bekleeden, behoorden tot hare leiders en ook thans zijn de redactiën voor een goed deel in intelligente handen.

Is het nu niet jammer, dat zulk een degelijk instrument, door soms te zondigen tegen den goeden toon, door zonder degelijk onderzoek te beschuldigen en door onderling krakeel, den invloed mist, die het anders ook in Nederland zou kunnen hebben.

Meermalen is het ons voorgekomen, dat wij tegenover personen van beteekenis in Nederland argumenten aanhaalden, uit de Indische pers genomen, en dat deze, ten einde raad en zich in werkelijkheid niet tegen het betoog kunnende verweeren, eenvoudig de schouders ophaalden, zeggende: Ja! Berichten uit de Indische pers! Die zijn immers volkomen onbetrouwbaar. Lees maar eens hoe in dit opzicht, de redacteuren over elkander oordeelen!

Met vreugde vernamen wij daarom in der tijd de berichten van de vermoedelijke oprichting van een soort Pers-Syndicaat, van een Indischen Journalistenkring. Wij erkennen dat aan die oprichting door de belangrijke afstanden tusschen de plaatsen, waar de Persorganen uitkomen, wel eenige bezwaren verbonden zijn, maar onoverkomelijk zijn die zeker niet, wanneer men op 't groote nut let, dat in een moreelen en intellectueelen onderlingen band, zou gelegen zijn.

Moge de in ons blad gevoerde discussie, het inslaan van dien weg bevorderlijk zijn!

R. C.

Eene fabriek van gecomprimeerde geneesmiddelen.

Geachte redactie!

Toen ik, nu een vijftal jaren geleden te Madrid een Congres voor Hygiëne en Demographie bijwoonde en de Spanjaarden, met eene niet te overtreffen welwillendheid en beleefdheid, ons veel merkwaardigs lieten zien, brachten wij congressers ook een bezoek aan de centrale-militaire-fabriek van geneesmiddelen, die wij toen zeer hebben bewonderd.

Dat bezoek kwam mij in herinnering, toen ik, daarop gewezen door een brief uit Meppel, in „Eigen Haard" (no. 2 en 3 van Januari 1902), de beschrijving opsloeg der „fabriek van gecomprimeerde geneesmiddelen" van de firma *Brocades* en *Stheeman* te Meppel.

En nu zou ik niet op 't idee komen om daarover iets aan „Oost en West" te schrijven, wanneer 't niet was, dat juist die gecomprimeerde geneesmiddelen zoo bijzonder geschikt zijn voor de tropen en netjes in doozen verpakt, zoo gemakkelijk naar 't binnenland en op verre tochten zijn mee te nemen.

Op 't gevaar af, dat U mij beschuldigt reclame te willen maken, doe ik U het verzoek deze paar regelen in uw blad op te nemen en dit te meer, omdat ook de Indiërs in Nederland er belang bij hebben. De firma *B.* en *S.* heeft ook verschillende soorten van de meest bekende geneeskachtige Indische kruiden en laat daarvan iedere twee maanden versche komen. Nu geloof ik, dat er in den Haag op de Gedempte Gracht ook een apotheek is, waar die Indische kruiden te krijgen zijn, maar op de meeste andere plaatsen, van ons land niet.

Dit is wel jammer, want er zijn er bij, die naar mijn ondervinding, niet door chemische preparaten te vervangen zijn.

En als men dit meer algemeen in Nederland wist, zou het verzamelen en verkoopen in Indië, alweer heel wat winst daar in 't land kunnen brengen.

Alle beetjes helpen.

Hoogachtend!

Uw Dienstwillige,

AKAR KELLOR.

Rijswijk, 26 October 1903.

Van vreemde Koloniën.

Duitsche koloniën. Omtrent de vorderingen der „Süd-Kamerun Gesellschaft", eene dier groote maatschappijen, waarvan, onder een vorig beheer van koloniën, de ontsluiting en exploitatie der duitsche koloniën bij uitsluiting van alle andere deelneming, scheen te zullen worden toevertrouwd, weet de *Deutsche Kolonial Zeitung* het volgende te berichten:

Het aantal europeesche geëmployeerden is, sedert de oprichting der maatschappij op den 8sten December 1898 van 8 tot 35 gestegen, van welk laatste getal er thans 30 zich in Afrika en 5 op reis tusschen Afrika en Europa bevinden. Het aantal factorijen nam evenredig toe en bedraagt thans 10 met 20 posten.

De opbrengst van ivoor bereikte in 1899 de hoogte van 5569 kilogrammen, steeg in 1900 tot 16271 en bedroeg in 1902 12076 kilogrammen. Caoutchouc werd eerst in 1900 opgeleverd tot een hoeveelheid van 2619 kilogrammen, terwijl de productie van dit artikel in het afgeloopen jaar 82708 kilogrammen bedroeg. Hierbij dient wel in acht genomen te worden dat deze vermeerderde productie niet verkregen werd door roofbouw, het omkappen der caoutchouc-boomen, waartegen strenge voorschriften in het leven werden geroepen en gehandhaafd.

De maatschappij heeft zich evenwel nog niet ten volle kunnen ontwikkelen, tengevolge van schaarschte aan werkkrachten in enkele streken van haar bezit. Invoer van vreemde werkkrachten bleek noodig en van 1898 tot en met het eerste halfjaar 1903 werden in het geheel 979, uit Togo en de kuststreek van Kameroen afkomstige arbeiders naar het concessiegebied gezonden. Op het oogenblik heeft de maatschappij 665 gekleurde arbeiders en verdere geëmployeerden in haren dienst. In de laatste vier jaren kwamen geen klachten over de behandeling der neger-werklieden binnen.

Kon de „Süd-Kamerun Gesellschaft" zich dus nog niet verheugen in een voldoend aantal werkkrachten, in Duitsch Oost-Afrika blijken de toestanden in dit opzicht gunstiger te zijn. We ontleenen toch aan het verslag van de „Rheinische Handeï-Plantagen Gesellschaft" dat de toestand zoo bevredigend was dat het arbeidsloon voor de mannen tot $19\frac{1}{2}$ pesas en voor de vrouwen en kinderen tot $17\frac{3}{4}$ pesas kon worden verminderd. De waarde van een pesa bedraagt ongeveer $1\frac{1}{4}$ cent, zoodat uit het vorenstaande valt op te maken dat niet alleen op Java de inboorling met een hongerloon wordt afgescheept.

Aangenamer dan bij dit staaltje van *ausbeuten* der inlanders door het europeesch kapitaal, is het ons te verwijlen bij een kort overzicht van den toestand der „Duitsche vrouwenvereeniging voor ziekenverpleging in de koloniën". Er zijn op het oogenblik 29 pleegzusters in de koloniën en in de duitsche nederzettingen in Brazilië werkzaam, en haar aantal zal wellicht spoedig een uitbreiding ondergaan, daar van verschillende zijden aanvragen binnenkwamen voor uitzending van pleegzusters. Bij de onder handen genomen reorganisatie van het korps zusters der vereeniging, zal ook een regeling getroffen worden betreffende pensionneering enzoovoort. Op het oogenblik kan de vereeniging reeds beschikken over het landgoed Georgshof bij Rösrath in het district Mühlheim voor de opname van hare zusters.

De *Deutsche Kolonial Zeitung* weet te berichten, dat het duitsche departement van koloniën zich om inlichtingen tot verschillende koloniale mogendheden had gewend, om te weten hoe het elders staat met de, aan politieagenten van gekleurd ras tegenover Europeanen verleende rechten. De ontvangen inlichtingen zullen te gelegener tijd worden openbaar gemaakt.

Op het eiland Yap, een der westelijke Karolinen in de Zuidzee, is onlangs een hospitaal met 40 bedden gereed gekomen. Eene, 50 meters lange buisleiding voert het water uit de wasch- en operatiezalen rechtstreeks af in zee. Er wordt bij het hospitaal een speelplaats met verscheidene toestellen aangelegd, welke niet alleen voor de kinderen dient om er zich te vermaken, maar ook gebruikt zal worden om er gewrichtsverstijvingen en zoo meer spelender wijze te verbeteren.

Den 1en Januari dezes jaars waren er ongeveer 381 blanken, w. o. 192 Duitschers in Duitsch Samoa gevestigd. Dat is waarlijk niet veel, in aanmerking nemende het kabaal, dat het handjevol luitjes in die kolonie schopt.

Te Dar-es-Salom, de hoofdstad van Duitsch Oost-Afrika is onlangs, onder voorzitterschap van den gouverneur, graaf von Götzen, een vergadering gehouden van planters en kooplieden, waarin een motie werd aangenomen, waarbij te kennen wordt gegeven dat de kolonie, tengevolge van het gebrek aan spoorwegen een economische crisis doormaakt, welke zij slechts door spoedige aanneming eener politiek van spoorwegaanleg zal kunnen te boven komen. Het bestaande transportstelsel door middel van dragers is te kostbaar en onttrekt een groot aantal werkkrachten aan de plantages (toch niet overal zooals we hierboven zagen). De vergadering drong ten zeerste aan op aanleg van een spoorweg van Dar-es-Salam naar het binnenland, en vestigde de aandacht op de ontwikkeling van het spoorwegverkeer in naburige koloniën van andere mogendheden. Ook werd nog op de urgentie gewezen van den aanleg van een spoorweg tusschen Kilwa en eenig punt aan het Nyassa-meer, waardoor de meer-districten op engelsch en duitsch gebied en van den Congo-staat rechtstreeks met de zee zouden worden verbonden langs den kortst mogelijken weg, die zonder eenigen twijfel door den handel zou worden gevolgd.

*
* *

De hoofdstad van Australië. Toen in 1898 te Melbourne besloten werd tot oprichting van den australischen statenbond en de grondwet bij volksstemming was goedgekeurd, was het nog onuitgemaakt welke de hoofdstad van het gemeenebest zou zijn. Deze quaestie maakte en maakt ook nu nog den naijver gaande tusschen de beide belangrijkste staten, Nieuw-Zuid-Wales en Victoria. Langen tijd was Victoria wat het zielental betrof nummer een, maar het werd door Nieuw-Zuid-Wales overvleugeld, dat zich thans uit dien hoofde geroepen acht aan het hoofd van den bond te staan. Het zou het liefst de eigen hoofdplaats, Sydney, tot hoofdstad van het gemeenebest zien aanwijzen, maar daartegen heeft Melbourne, de oude mededingster, het noodige in te brengen. Het spreekt van zelf, dat de verheffing van Sydney tot hoofdplaats van het gemeenebest aan den bloei van zijn haven zou ten goede komen, evenals de tijdelijke vestiging der hoofdplaats te Melbourne, sedert de opening van het eerste parlement van den bond, aan die haven geen windeieren zal hebben gelegd.

Aan het parlement bleef het overgelaten te bepalen waar de regeering van het gemeenebest duurzaam zou worden gevestigd. Al spoedig werd eene commissie benoemd om zich met deze aangelegenheid onledig te houden, en nadat verschillende punten door haar waren uitgezocht, begon het ziftingsproces, dat eindelijk de keuze tot twee plaatsen bepaalde: Bombala, hoog en koel, gelegen in de vallei van de Sneeuw-rivier, doch niet ver van de Oostkust en de mooie haven van Twofold-baai; en Tumut, ook hoog en koel, doch een heel eind van de kust verwijderd en, wat deze plaats voor de luidjes van Victoria aannemelijker maakt dan Bombala, zoo wat even ver van Sydney en Melbourne verwijderd.

De beide huizen van het parlement kunnen het echter over de keuze niet eens worden. Terwijl het huis der vertegenwoordigers die op Tumut bepaalde, verklaarde de Senaat zich voor Bombala, zoodat voorloopig het gemeenebest het nog altijd met een tijdelijke hoofdplaats zal moeten stellen.

Hoe eer echter een definitieve oplossing der quaestie wordt verkregen in den zin van een, in het binnenland op neutraal terrein op te richten hoofdstad, hoe beter dit voor den goeden gang van zaken in het gemeenebest zal zijn, waar in de tegenwoordige omstandigheden nog te veel ruimte wordt gelaten voor intrigues van de zijde van hen, wier eigen belang het medebrengt, dat alsnog, hetzij Melbourne, hetzij Sydney tot hoofdstad wordt verheven, hetgeen echter aanleiding zou geven tot eeuwigdurend getwist en het voortbestaan van den bond, die toch al zoo op losse schroeven staat, in gevaar zou brengen.

* *
*

De grensregeling tusschen Alaska en Canada. Den 20en October ll. is de uitspraak der, door Engeland en de Vereenigde Staten aangewezen scheidsrechterlijke commissie geheel in het voordeel van broeder Jonathan uitgevallen, tengevolge van het samengaan van den voorzitter, lord Alverstone met de drie amerikaansche commissieleden. De beide canadeesche leden, die deel uitmaakten van de commissie, hebben geweigerd de uitspraak met hunne handteekening te bekrachtigen, wat echter aan de geldigheid van het besluit niets afdoet.

Begrijpelijkerwijze is men in Canada weinig gesticht over den uitslag, die geenszins dienstig zal wezen aan de verbreiding der empire-denkbeelden, waar het moederland de belangen der kolonie opofferde aan het eigen belang, dat een goede verstandhouding tusschen Engeland en de Vereenigde Staten wenschelijk maakt.

* *
*

Katoencultuur in engelsche koloniën. In het vorige jaar zijn omstreeks 5000 acres in West-Afrika en op de engelsche Antillen met katoen beplant en de, van daar aan de British Cotton Growing Association toegezonden monsters doen het beste voor de toekomst verwachten. In den loop van het volgend jaar hoopt genoemde vereeniging den aanplant tot 20,000 acres te hebben uitgebreid en aldus geleidelijk in de schaarschte aan grondstof te kunnen voorzien, waaronder de katoenfabrikanten en hunne arbeiders in Lancashire hebben te lijden.

Volgens de *West-African-Mail* is het eerste monster van in Lagos zelf, te Abeokoeta, van korrels ontdane katoen te Liverpool aangekomen.

* *
*

Algemeene raden in de fransche koloniën. Bij de wet van 13 April 1900 werd de financieele bevoegdheid der Algemeene raden in de fransche koloniën geregeld. De toepassing dier wet gaf aanleiding tot verschillende interpretatiën, weshalve de minister van koloniën in de zitting van de afdeeling financiën, oorlog, marine en koloniën van den Raad van State van den 7en Juli l. l. haar oordeel over verschillende punten inriep, dat nu onlangs bij rondschrijven aan de gouverneurs der koloniën, waar zich Algemeene raden bevinden, werd bekend gemaakt.

Was reeds door artikel 33 van genoemde wet de financieele voogdij over de koloniën in het leven geroepen, waardoor een werkelijke contrôle werd verkregen over de, op financieel gebied geslagen besluiten der Algemeene raden, en de rol van deze laatste werd beperkt tot een eenvoudig recht van beraadslaging, dat slechts door het *exequatur* van het centraal gezag in daden kon worden omgezet, de nu onlangs ter kennis der verschillende gouverneurs gebrachte beslissing van den Raad van State gaf aan verschillende bepalingen van bedoeld artikel eene uitlegging, die de wet van 13 April 1900 tot het tegendeel maakt van de, door de koloniën zoo vurig verlangde decentralisatie.

* *
*

Subsidiën aan fransche koloniën. Voor het jaar 1904 waren door de, na te noemen koloniën de volgende subsidiën van het rijk aangevraagd: Martinique, 498.000, Guadeloupe, 695.000, Réunion, 270.000, Guyana, 120.000, Saint Pierre en Miquelon, 98.000, Mayotte, 17.000, Tahiti, 190.000, Nieuw Caledonië, 498.000, Somalikust, 200.000, Fransch Voor-Indië, 135.000, en Fransch Congo, 700.000 franken. De budget. commissie heeft voorgesteld de wenschen van Fransch Guyana, Saint Pierre en Miquelon, Somalikust en Fransch Congo ten volle te bevredigen, maar op de aanvragen der andere het noodige af te pingelen, zoodat Martinique, Guadeloupe, Réunion, Mayotte, Tahiti, Nieuw Caledonië en Fransch Voor-Indië met resp. 470.000, 600.000, 230.000, 15.000, 150.000, 490.000 en 100.000 franken boven de opbrengst der eigen middelen moeten zien rond te komen.

* *
*

Indo-China. Wij ontleenden onlangs aan de, bij de opening van de zitting van den Hoogen Raad gehouden rede van den gouverneur-generaal Beau dat een ontwerp aan de goedkeuring van den Raad zou worden onderworpen waarbij de verhouding tusschen europeesche werkgevers en inlandsche arbeiders zou worden geregeld. Het blijkt uit verschillende berichten uit Indo-China, dat de europeesche industrieelen en ondernemers alles behalve ingenomen zijn met de bepalingen van dat ontwerp. Een Engelschman b. v., die als directeur van de katoenspinnerij te Haiphong een redacteur van de *Courrier de Haiphong* te woord stond, toen deze, naar aanleiding van een, onder de inlandsche werklieden uitgebroken werkstaking, eens poolshoogte kwam nemen, liet zich als volgt uit: „Ik heb den tekst van het ontwerp gelezen; het is eenvoudig weg arbitrair en wij zullen nooit toestaan dat men zich inlaat met de inwendige organisatie onzer inrichting. Wij zullen ons overigens tot den gouverneur wenden en verdere stappen laten doen, maar ons nimmer onderwerpen. Uw gouverneur zeide dat de engelsche koloniën hare ambtenaren duur betalen. Dat is waar, maar ik, die Engelschman ben, verzeker u, dat wanneer men er de gouverneurs en hooge ambtenaren ook goed betaalt, dat is omdat de engelsche kolonie geld verdient en zulks niet mogelijk is, dan omdat de leidende personen alles doen wat in hun macht is, om den kolonisten het doen van zaken gemakkelijk te maken. In Tongkin gaan de leidende personen juist van een tegenovergesteld denkbeeld uit en ik verzeker u niet te begrijpen, waarom ze dat doen".

Laten we hieraan toevoegen dat deze onbevattelijke sinjeur, in het begin van zijn onderhoud met den redacteur van genoemd blad, zich beklaagde, dat de belhamels onder de werkstakers, zoo ze al zouden worden gestraft, er met vijf dagen gevangenisstraf zouden afkomen. „Is dat een straf" vroeg hij en vervolgde daarop: „Ik heb vijf jaren lang eenzelfde fabriek als deze, te Pondichéry geleid en ik verzeker u, dat wanneer een Indiër met gevangenis kon worden gestraft, hij werkte. De dwangarbeid is niet voor niets geschapen en zij, die in Engelsch-Indië (Pondichéry ligt anders in Fransch Voor-Indië) uit de gevangenis komen, trachten, geloof mij, er niet meer terug te komen, want de arbeid is er bezwaarlijk en recidive wordt er zwaar gestraft".

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Cultuurgids. 5e jaarg. 1903. Afl. 5.

A. de Stoppelaar: De Coffea robusta op den Smeroe. — Het verpakken van katoen (met eene teekening). — W. G. Leembruggen: Iets voor koffieplanters. — d. B.: Liberia-koffie in en buiten schaduw. — Kunstmatige vermenigvuldiging van planten. — d. B.: De bestrijding der cacao-mot door de Malangsche plantersvereeniging. — P. Verbrugge: Varia over bergcultures. — Over den oeret. — Cacao-ziekten. — Enz.

De Rijnsche Zending. 1903. No. 10.

Een mishandelde volksnaam (Batak). — De Rijnsche zending in Ned. Oost-Indië. — Reis van zendeling Braches naar de boven Kahaian rivier (Borneo) in Mei 1903. — De zendeling E. Krumm †. — Het jaarfeest van het Rijnsche zendelinggenootschap. — Enz.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging. Oct. 1903

H. C. G. Ruttink: Een en ander uit Bandoeng. — J. H. Blinde: De zending en de geneeskunde. — L. Tiemersma: Hoe de Chineezen hunne afgestorven voorouders vereeren. — Enz.

Maandberichten van het Ned. Zendelinggenootschap. Oct. 1903.

F. de Munnik: Uit het verslag van de zending in Kederi, over 1902.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. Oct. 1903.

Nieuw-Guinea: Doreh. De school. Huwelijksinzegeningen. Enz. — Mansinam.

De Indische Mercuur. 27 Oct. 1903. No. 43.

Munthervormingen in Azië. Britsch-Indië, Straits-Settlements, Siam, Philippijnen, Indo-China en China IV. — De Jardin Colonial te Nogent-sur-Marne. — Een landbouwdepartement in Indië. — Kina en Kinine. — Kamer van Koophandel te Smyrna. — Uitvoer van Java. — Soekaboemische landbouwvereeniging. — Bemoedigend rapport in zake de krulloten-ziekte. — Verslagen, enz. — Uit de oude doos: Iets uit de gedenkschriften van een kwajongen II. (Steven van der Haghen).

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	6 Nov.	20 Nov.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	30 Oct.	15 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,	3 Nov.	17 „	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	27 Oct.	10 Nov.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	31 „	14 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	6 Nov.	20 „	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	26 Oct.	9 „	9.45 's av.